

Utbildningsutskottets offentliga utfrågning
om gymnasiereformen

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-86673-80-2
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2012

Förord

Utbildningsutskottet anordnade den 19 februari 2013 en offentlig utfrågning om gymnasireformen. En bra gymnasieskola är av största vikt för både yrkesliv och högskolestudier. Den nya gymnasieskolan med en indelning i yrkesprogram och högskoleförberedande program infördes fr.o.m. höstterminen 2011. Utfrågningen utgjorde ett led i utskottets långsiktiga uppföljning av reformen. Vid utfrågningen presenterade Skolverket, Skolinspektionen och Statskontoret statistik och annan uppföljning av reformen. Företrädare för skolans huvudmän, elever och fackliga organisationer m.fl. gav sin syn på utvecklingen.

I det följande redovisas programmet och en utskrift av den stenografiska uppteckningen som gjordes vid utfrågningen.

Stockholm i april 2013

Tomas Tobé
Utbildningsutskottets ordförande

Cecilia Nordling
Kanslichef

Program för offentlig utfrågning om gymnasireformen

Datum: tisdagen den 19 februari 2013

Tidpunkt: kl. 9.00–11.50, 12.10–13.40

Plats: Andrakammarsalen, Riksdagshuset

Inledning

kl. 11.00–11.05

Inledning av utskottets ordförande Tomas Tobé (M)

Avdelning med faktagenomgång

kl. 11.05–11.20

Anna Ekström, generaldirektör, Skolverket – antagningsstatistik, de nationella programrådets verksamhet, studie- och yrkesvägledningen, införandet av Gy 2011 m.m.

11.20–11.30

Maria Wikhall, utredare, Statskontoret – rapporten Organisatoriska konsekvenser av gymnasireformen 2011 (2012:23)

Avdelning med kommentarer och analys

11.30–11.40

Maria Stockhaus, ordförande för beredningen för utbildningsfrågor och Marie-Louise Rönnmark vice ordförande, Sveriges Kommuner och Landsting

11.40–11.50

Cecilia Nykvist, vd, Friskolornas riksförbund

Kl. 11.50

Paus 20 minuter kaffe och lunchmacka

Avdelning med kommentarer och analys fortsättning

12.10–12.20

Ann-Marie Begler, generaldirektör, Skolinspektionen

12.20–12.30

Anna Ekström, generaldirektör, Skolverket

- 12.30–12.50 Johan Olsson, utbildningspolitisk expert, Svenskt Näringsliv och Thomas Hagnefur, utredare, LO
- 12.50–13.00 Ann-Charlotte Eriksson, 1:e vice ordförande, Lärarförbundet och Bo Jansson, 1:e vice ordförande, Lärarnas Riksförbund
- 13.00–13.10 Mattias Hallberg, ordförande, Sveriges elevkårer och Mimmi Garpebring, förbundsordförande, Sveriges elevråd – SVEA
- 13.10–13.30 Avslutande frågor och avslutningsord av utskottets vice ordförande Ibrahim Baylan (S)

Övriga deltagare

Företrädare för Utbildningsdepartementet, Lärarnas Riksförbunds intresseförening för studie- och yrkesvägledare, Skolledarförbundet samt nationella programrådet för vård- och omsorgsprogrammet och industritekniska programmet.

Stenografisk utskrift från den offentliga utfrågningen

Ordförande Tomas Tobé (M): Jag hälsar alla våra talare och väl insatta och särskilt inbjudna gäster varmt välkomna till denna öppna utfrågning. Jag hälsar också ledamöterna i utbildningsutskottet, medierna och alla er som följer detta i SVT Forum särskilt välkomna. Jag hoppas att vi ska bjuda er på en intressant stund.

En viktig uppgift för Sveriges riksdag är att ha ett uppföljningsarbete av den lagstiftning som beslutas och av andra reformer som initieras av regeringar. När det gäller gymnasiereformen är denna utfrågning en del av riksdagens långsiktiga uppföljning av reformen.

Någon kanske påpekar att reformen infördes den 1 juli 2011 och inte är särskilt gammal. Det är vi väl medvetna om. Vi upplever dock att intresset för reformen är stort, och vi tycker att det är viktigt att redan nu vara öppna för att börja ta in de synpunkter som finns på denna reform.

Låt mig ge en kort bakgrund. De skäl som angavs inför reformen handlade mycket om att många elever hoppade av gymnasiet och att det var betydande problem att få en bra genomströmning i gymnasiet. Andra skäl som angavs handlade om att vi måste ha en gymnasieskola som bättre förbereder för vidare studier och för arbetslivet.

Detta resulterade så småningom i en reform som gav tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program och som gjorde lärlingsutbildningen permanent.

I dag har vi ett antal inbjudna gäster, och en del av dem kommer att tala. Programmet är utformat så att vi börjar med en del som handlar om att få en någorlunda gemensam plattform med kunskap och fakta. Sedan har vi ett stort antal intressenter som kommer att ge sina viktigaste synpunkter och eventuella slutsatser av detta. Därefter bryter vi för 20 minuters lunch. Efter lunch ges ledamöterna i utskottet möjlighet att ställa frågor. Det kan både göras till dem som har talat och till andra närvarande gäster.

Nu välkomnar jag Anna Ekström, generaldirektör för Skolverket, som ska ge oss en första genomgång.

Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket: Jag tackar för möjligheten att komma hit och tala om gymnasiereformen som, precis som ordföranden sade, inte har så lång tid på nacken.

Jag har fått ett antal punkter från utskottet som jag tänkte uppehålla mig vid. Det första jag tänkte säga några ord om är det mottagande som gymnasiereformen har fått bland huvudmän, rektorer och lärare. Vår bild på Skolverket är att reformen har tagits emot på ett i huvudsak positivt sätt. Man upplever att den är tydligare än den tidigare gymnasiereformen var. Man upplever

bättre struktur, och framför allt är det många som betonar att det är tydligare utgångar från programmen.

Ämnesplanerna är något man ofta uppehåller sig vid. Det har lagts ned mycket arbete på att göra dem tydligare med centralt innehåll och med en stark betoning på kunskapskrav. Även om skoldebatten ofta är vild och intensiv är det några saker som har fått en stark uppslutning och som få är kritiska till. Till det hör kunskapskraven så som de är formulerade. Det upplevs positivt ute i sektorn.

En vanlig synpunkt till Skolverket är att man vill ha mer konkret stöd. Man är orolig för att det finns en risk för att bedömningen i landet inte är likvärdig. Detta återkommer ofta. Samtidigt ska det sägas att en lika stark signal från lärare och skolledare är att det inte finns tid och resurser att ta till sig det stöd som finns, och det finns mycket stöd till denna reform.

Fler poäng i yrkesämnen är också uppskattat på de flesta yrkesprogram. Vi har mycket kontakt med de olika branscherna, och jag återkommer till det eftersom en särskild punkt i genomgången gäller de nationella programråden. Från branschernas och arbetslivets håll är man över lag nöjd med den utformning som yrkesprogrammen har fått när det gäller ämnesplaner, examensmål, kunskapskrav och liknande.

Ett vanligt budskap till oss är att det är viktigt att det nya systemet får tid att sätta sig och att kraft och resurser ges till genomförandet i det skede som är nu.

Jag betonar åter det jag sade nyss, nämligen att vi från Skolverkets sida upplever – också när vi jämför med tidigare stora implementeringsreformer i skolan – och får som respons från sektorn att det finns mycket stödmaterial. Man vill ha mer, men det finns mycket. En viktig synpunkt är att lärarna inte får tid att sätta sig in i det stödmaterial som finns. Det här återkommer ofta i våra kontakter.

En synpunkt som ofta förs fram från yrkeslärarna är att de inte får tillräckligt med tid att besöka elever under det arbetsplatsförlagda lärandet. Signalen vi får är att det finns mer att göra när det gäller det arbetsplatsförlagda lärandet.

En annan synpunkt som vi ofta får och som inte varit uppe i den allmänna debatten så mycket är bristen på läromedel, inte minst på yrkesprogrammen. Förlagen tycks inte intresserade av att utveckla läromedel om inte upplagorna blir tillräckligt stora, och det blir de förstås inte när ett yrkesprogram upplevs som väl smalt av förlagen.

Elevernas intresse för programmen har varit i fokus. Jag vill peka på den stora förändring som har skett i antalet elever i gymnasieskolan under den tid vi diskuterar. Under tiden 2007–2012 har elevkullarna minskat med 18,5 procent. Denna minskning fördelar sig lite orättvist mellan yrkesutbildningarna och de högskoleförebereadande utbildningarna. Yrkesutbildningarna har tappat mycket fler elever än vad än vad de högskoleförebereadande har. Men också de högskoleförebereadande programmen har i dag färre elever än vad de hade 2007, helt enkelt eftersom årskullarna har blivit mindre.

Hösten 2007 var fördelningen av elever i årskurs 1 47 procent på studieförberedande program och 35 procent på yrkesförberedande program. Hösten 2012 var fördelningen 59 procent på högskoleförberedande program och bara 28 procent på yrkesutbildningarna. Vi ska dock komma ihåg att det är mot bakgrund av minskande elevkullar. Båda sorternas program har alltså tappat elever men yrkesprogrammen avsevärt mer.

De program som har minskat mest är handel och administration samt industri. Jag skulle kunna göra en uppräknig, men ni känner säkert redan till det. Det finns dock program som har gått bra, till exempel vvs- och fastighetsprogrammet. Bygg- och anläggningsprogrammet lyckas också locka elever i olika tider.

Vi ser dock stora variationer mellan program, skolor och orter. Industri-tekniska programmet kan ha bra rekrytering på en ort där det finns en dominerande industri som har ett stort intresse av programmet.

Det finns även högskoleförberedande program som har haft betydande svårigheter att locka elever. Det humanistiska programmet hade förra året så lite som cirka tusen elever. Det är inte mycket för ett gammalt klassiskt program.

Vad är orsakerna till elevminskningen? Man kan inte enbart tala om antalet sökande till ett program. Minst lika viktigt är att tala om avbrotten, och vi ser att avbrotten är en viktig fråga i dagens gymnasieskola. Frågan är inte ny, och det är inte heller tendensen med minskad andel elever som söker yrkesprogram. Den tendensen har funnits i flera år och fanns också innan den nya gymnasiereformen sattes i sjön.

Går man tillbaka till skrifterna och ser orsakerna till den gymnasiereform vi nu diskuterar ville man komma till rätta med de många studieavbrotten. Avbrotten är fortsatt ett stort bekymmer, och ett viktigt mål med gymnasiereformen är att minska studieavbrotten.

Elevminskningen är mindre ett generellt problem för yrkesprogrammen och mer en fråga för några specifika program. Det är som sagt stor skillnad mellan programmen. Fortsätter det som nu på vård- och omsorgsprogrammet och industriprogrammet kommer det att saknas utbildad arbetskraft, men det är stora regionala skillnader.

Många uppger att det förhållandet att man inte kan få grundläggande högskolebehörighet är en starkt bidragande faktor till att elever väljer bort yrkesprogrammen. Vi kan från Skolverket inte säga att vi har bevis för att det är på det viset. Vi hör många som säger det, men vi kan i dag inte säga att det är orsaken till det minskade intresset. Vi väljer att lyfta fram flera olika aspekter. När vi talar med våra programråd är detta dock en synpunkt som ofta kommer fram.

Från Skolverkets sida är vi också noggranna med att i alla sammanhang föra fram att elever har rätt att inom sin utbildning välja kurser så att de får behörighet genom sitt gymnasieprogram.

De nationella programråden ville utskottet höra lite extra om, och det är med stor glädje jag tar upp det. Vi är så himla glada över dem – om man får säga "himla" när man företräder en myndighet. Vi har en stor glädje av våra

nationella programråd. De har betytt mycket för kvaliteten i yrkesprogrammen och utbildningarna, och de har också betytt mycket för Skolverkets förmåga att ge riktigt bra innehåll i de utbildningar som ges på gymnasieskolan.

Vi har i dag tolv programråd, och de innehåller tillsammans ca 80 ledamöter. Det är en bred representation från bransch- och arbetslivsorganisationer och myndigheter. Viktigt att veta är att ledamöterna sitter på personliga mandat. Ofta har ledamöterna i programråden en svår sits. De ska företräda ett intresse, men de sitter på ett personligt mandat och har att förhålla sig till ett statligt regelverk. Det är något som är svårt men som programråden har klarat med stor professionalism.

Vi lägger en hel del möda på att programråden ska få komma till sin rätt och få göra nytta, och vi har också ett stort utbyte av samverkan med dem. Vi har tyckt att de är så bra att vi även har inrättat programråd, på frivillig basis, för de högskoleförberedande utbildningarna. Där samspelar vi i dag mycket bättre med högskolans företrädare.

Programråden har funnits i tre år. Man skulle kunna tro att jag med min hyllningssång till dem är färdig där, men vi vill ju luta oss mot expertis också. Därför har vi anlitat en extern utvärderare som ska utvärdera hur programråden har fungerat och hur vi ska kunna nyttja dem bättre. Preliminärt är dock vår inställning från Skolverket att vi har ett mycket stort utbyte av dem. Vi ser också att det finns mycket att vinna på ett större samarbete med branscherna och arbetslivet.

Vad har programråden gjort? Jo, de har arbetat med kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Det är en solklar uppgift där ett programråd kan göra extra mycket nytta. De har också bidragit mycket när det gäller elevernas etablering på arbetsmarknaden efter avslutad yrkesutbildning. Vi har också haft stor glädje av dem när det gäller utvecklingsbehov inom yrkesutbildningarna. Om det till exempel sker en snabb utveckling inom en bransch eller inom ett yrke finns det nu mycket större möjligheter att ganska snabbt påverka programinnehåll, ämnesplaner och liknande.

Dessutom har vi haft stor glädje av programråden när det gäller inrättandet av särskilda varianter och riksrekryterande utbildningar. Det är uppgifter som Skolverket har fått med den nya gymnasiereformen och som ställer stora krav på att vi förstår vad som händer ute i skolorna och också ute i arbetslivet.

Vi har också haft stor glädje av att kunna ha med Skolinspektionen och Myndigheten för yrkeshögskolan i olika möten med de nationella programråden. Det är bra för hela sektorn eftersom det gör att också Skolinspektionens och Myndigheten för yrkeshögskolans verksamhet kan dra nytta av detta.

Jag ser till min glädje att ett antal representanter från programråden är inbjudna så att ni kan få lyssna på dem. Jag hoppas att de inte kommer att säga emot mig alltför mycket vad gäller deras eget värde.

Ytterligare en sak som jag vill lyfta fram hänger ihop med det jag sade om det minskade söktrycket till vissa delar av den nya gymnasieskolans program och de många avhopp – och jag vill åter betona att avhopp är en fråga

som är mycket viktig att ta på stort allvar – och det är studie- och yrkesvägledningen.

Erfarenheterna som vi tar del av från sektorn visar att eleverna många gånger har bristande kunskaper om vad olika utbildningsval innebär och bristande kunskaper om arbetslivet, alltså vad en utbildning eller ett arbete innehåller och vilket utbud och vilken efterfrågan som finns. Dåligt underbyggda val är precis som studieavbrotten något som ställer till stora problem.

Ur ett samhällsperspektiv innebär de många studieavbrotten, avhopp och bytena inom gymnasieskolan en stor samhällsekonomisk kostnad. Låt oss leka med tanken att en elev tjänar lika mycket under hela sitt arbetsliv och jobbar i 40 år efter sin utbildning då är ett år extra i skolan, utan mening, 2 ½ procent av livslönen. Det handlar alltså om mycket pengar.

Men det är också många värden i form av drömmar, förhoppningar och den viktiga tid som en elev lägger på sin skola som går förlorade.

På samma sätt kan man säga att det är kostsamt för samhället om utbildningsval sker med dåligt underbyggt faktaunderlag eller leder till avhopp.

Det kan dock vara helt perfekt för en elev att byta program. Jag vill verkligen inte sätta upp hinder för elevers möjlighet att byta, men ju mer vi kan förebygga och se till att valen blir rätt från början, desto bättre blir det i form av privatekonomiskt utbyte, samhällsekonomiskt utbyte och effektivt användande av samhällets resurser – och även om man skulle ge sig på att mäta elevers lycka.

De studier vi har gjort om studie- och yrkesvägledningen gör att vi är oroliga över den frågan. Styrning och ledning brister. Styrdokumenten har skärpts med den nya gymnasireformen och den nya skollagen, och det står klart och tydligt att alla elever ska erbjudas vägledning och ges förutsättningar att göra väl underbyggda val. Det vi ser motsvarar dock inte de vackra orden i lagar och förordningar.

Det vi lutar oss mot är de utvärderingar om kvaliteten i vägledningen som vi har gjort på Skolverket men också den pågående kvalitetsgranskning, som jag antar att vi får höra om från Skolinspektionen, som jag tror blir viktig för att bedöma studie- och yrkesvägledningen. Vi känner en stark oro, och läget är allvarligt på många håll. Det är stora skillnader mellan olika skolor.

Generellt tycks bristerna vara störst i grundskolan. Det spelar stor roll för gymnasieskolan eftersom det är grundskolans studie- och yrkesvägledning som ska ge förutsättningar för ett klokt och väl underbyggt gymnasieval.

Det pågår en hel del när det gäller studie- och yrkesvägledning och information. Vi arbetar med en hel del uppdrag på Skolverket, till exempel en ordentlig kompetensutvecklingsinsats för studie- och yrkesvägledare och en särskild insats mot gymnasieskolan, som har extra fokus mot unga med funktionsnedsättningar. Vi har ett särskilt uppdrag om jämställdhetsperspektiv, vilket förstås är jätteviktigt när det gäller studie- och yrkesvägledning. Vi arbetar också med kvalitetsutvecklingsprojekt inom kommunal vuxenutbildning.

Jag vill understryka vikten av en väl fungerande studie- och yrkesvägledning. Intrycket är att vi ute på marken ännu inte riktigt ser effekterna av de skärpningar som har skett i lagstiftningen.

Jag slutar här och tackar för ordet.

Ordföranden: Vi går vidare till Maria Wikhall som är utredare vid Statskontoret. Hon har skrivit rapporten Organisatoriska konsekvenser av gymnasiereformen.

Utredare Maria Wikhall, Statskontoret: Vårt regeringsuppdrag handlade om organisatoriska konsekvenser av gymnasiereformen. Det handlade enbart om de kommunala huvudmännen. Det var angivet vissa specifika aspekter av dessa organisatoriska konsekvenser som vi skulle studera. Det handlade bland annat om planering, schemaläggning, gymnasieskolornas förutsättningar att fylla undervisningsgrupper, samverkan och samläsning. Vi skulle också bedöma de kommunala huvudmännens möjligheter till förbättrad planering och schemaläggning på längre sikt.

Bakgrunden till vårt uppdrag var bland annat vad regeringen hade förväntat sig i en proposition där det sades att kommunerna skulle kunna bedriva en effektivare planering och organisation av gymnasieskolan till följd av att det gavs mer tydliga och likvärdiga förutsättningar, att de specialutformade programmen inom gymnasieskolan togs bort och att utrymmet för individuella val minskades.

Det var en ganska kort studie som genomfördes under sommarmånaderna. Vi tittade på tre olika nivåer. På systemnivå hade vi bland annat utbyte med Skolverket om vad reformen egentligen innebar. Reformen hade nämligen många fler delar än det som lyftes fram i den konsekvensbeskrivning som man gjorde i propositionen.

Vi gjorde också telefonintervjuer med 19 huvudmän, både kommunalförbund och kommuner. Vi skickade också ut en webbenkät till gymnasieskolor för att komma närmare planeringen av undervisningsgrupper och få bättre grepp om den.

Våra möjligheter att urskilja konsekvenserna av reformen var begränsade på lite olika sätt. Vi genomförde studien tidigt i reformen. Det innebar att man hade genomfört det första läsåret och planerat inför det andra i nya gymnasieskolan, och kommunerna hade kommit olika långt avseende det tredje läsåret.

Det saknades statistik för exempelvis undervisningsgruppernas storlek. Även planering är brett och svårt att följa upp statistiskt. Vi var därför rätt hänvisade till kommunernas och gymnasieskolornas erfarenheter och uppfattningar. Kommunerna hade också i vissa fall själva svårt att överblicka reformens konsekvenser.

Det var en allmän försämring av planeringsförutsättningar eftersom man höll på att implementera en reform. Utöver parallella gymnasiesystem hade man minskade elevkullar och förändrade sökmönster att hantera.

Vid intervjuerna med huvudmännen urskilde vi olika områden som vi kunde anta påverkade kommunernas möjlighet att planera utbildningsutbud och kurser. Vi urskilde allt utom ökad tydlighet kring examensmål. Det var något som huvudmännen själva lyfte fram att det hade påverkat deras planeringsförutsättningar.

Låt mig säga något om vad som kom fram i intervjuerna med huvudmännen. I många fall upplevde man ingen skillnad vad gällde dessa punkter, vilket lite grann speglar att kommuner har ganska skilda förutsättningar när det gäller att planera och organisera sin utbildning. Det kunde till exempel handla om att man inte hade några specialutformade program, vilket medförde att detta inte gjorde någon skillnad. I andra fall kunde man lätt inkorporera dem i befintlig programstruktur. På andra punkter kunde man dock visa på konsekvenser.

De delar av reformen som man var mest positiv till var minskad omfattning av individuellt val och kanske framför allt att man inte längre hade skyldighet att erbjuda alla kurser som gavs i kommunen. Det underlättade mycket för planeringen. Man hade bättre kontroll på utbildningsutbudet, kunde lättare förutse sökmönster och så vidare.

Något annat man lyfte fram var att tydligheten i programstrukturen kunde underlätta samverkan på längre sikt. Man upplevde även att de fem introduktionsprogrammen gav generellt förbättrade planeringsförutsättningar.

Att förutse sökmönster och planera samläsning mellan kurser är viktigt för kommunernas förutsättningar att fylla undervisningsgrupper – kanske inte för alla kommuner och gymnasieskolor men för dem som har färre elever och mindre stabilt elevunderlag. Här kunde man se att fler inriktningar gjorde det svårare att samläsa mellan kurser och att erbjuda ett allsidigt utbildningsutbud. Fler karaktärsämnen på yrkesprogrammen gjorde det också svårare att samläsa eftersom de var mer specialiserade.

Nästan alla huvudmän framhöll ökad tydlighet kring examensmål. Här sade Skolverket att kommunerna skulle ha jobbat med detta tidigare, men man upplevde att kraven hade förstärkts i denna del. Man upplevde också att olika kurser i gymnasiegemensamma ämnen försvårade samläsning.

En generell trend är att det har blivit mer specialiserat och differentierat när det gäller kursutbudet, vilket försvårar planeringsförutsättningarna.

När det gällde webbenkäten till gymnasieskolorna ställde vi frågan: Hur påverkade reformen era möjligheter att fylla undervisningsgrupperna i yrkesprogrammen och i högskoleförberedande program jämfört med gamla gymnasieskolan?

När det gäller yrkesprogrammen ser man att endast en liten andel av gymnasieskolorna upplevde att detta underlättade planeringen. Det var snarare tvärtom. Dock speglar resultaten sannolikt också att kommunerna hade vikande elevkullar. Vi har inte kunnat renodla konsekvenserna.

När det gäller högskoleförberedande program var det en mer positiv bild. I synnerhet om man viktat svaren med gymnasieskolornas storlek kan man se

att det var ungefär lika stor grupp som upplevde att det hade förbättrats respektive försämrats.

Vilka slutsatser drog vi? Det var svårt att dra riktigt säkra slutsatser utifrån det underlag vi hade. Vad vi kunde se generellt i undersökningen var de skilda planeringsförutsättningarna för olika skolor och kommuner.

Men samtidigt kunde vi se att generellt, för stora delar av programstrukturen – undantaget individuella val – hade den ökade specialiseringen och differentieringen av kurser försvårat samläsning.

Samtidigt ska det sägas att vi egentligen inte gjorde studien utifrån elevernas perspektiv. Specialiseringen och differentieringen syftar kanske framför allt till att förbättra förutsättningarna för eleverna att komma ut i yrkeslivet och att bättre klara en högskoleutbildning. Vi kunde också se förbättrade förutsättningar för samverkan just utifrån den ökade tydligheten och enhetligheten i programutbudet.

På längre sikt gjorde vi bedömningen att vår studie indikerar att reformen kunde komma att innebära försämrade förutsättningar för planering och schemaläggning framöver just på grund av att kurserna helt enkelt var mer olika i det nya systemet – alltså fler och mer olika.

En farhåga som vi såg på sikt, inte minst när det gäller de intervjuer vi gjorde med huvudmän, var att många sade så här: Vi erbjuder fler inriktningar än vad vi de facto sedan kan ge. Genom samverkan kan man försöka ge fler kurser, vilket innebär att den lokala tillgängligheten för denna typ av kurser kan komma att minska framöver.

Ordföranden: Då tackar vi Maria Wikhall och går vidare. Vi lämnar nu ordet till Sveriges Kommuner och Landsting och till ordföranden för beredningen för utbildningsfrågor, Maria Stockhaus.

Ordförande för beredningen för utbildningsfrågor Maria Stockhaus, Sveriges Kommuner och Landsting: Tack för att vi får möjlighet att komma hit och diskutera denna viktiga fråga!

Som många har påpekat är vi tidigt ute i reformen. De 16-åringar som söker till gymnasiet i höst är den tredje kullen som söker till den nya gymnasieskolan. Detta har varit i gång en kort tid, och när beslut fattades var det en ganska kort period mellan beslut och införande. Men de rapporter vi får från kommunerna säger att det har fungerat ganska väl med implementeringen av den nya gymnasieskolan. Det är någonting som bekräftas också av Skolverket och Statskontoret.

De elever som var först med detta går sin tredje termin nu. Det gör att man är ganska tidigt ute när det gäller hur man organiserar olika former av fördjupningskurser, inriktningar, tillvalsmöjligheter och förutsättningar för utökade studiekurser. Det är därför svårt att fullt ut utvärdera konsekvenserna förrän de första kullarna har gått igenom gymnasieskolan.

Det är också svårt att säga någonting om kvaliteten på innehållet och vilka konsekvenser detta får för eleverna när de har gått ut gymnasieskolan och går vidare antingen till yrkeslivet eller till universitet och högskolor. Det är viktigt att man följer denna utveckling och ser att det blir den konsekvens man ville uppnå med reformen.

Anna Ekström nämnde de nationella programråden. Där delar vi Skolverkets positiva bedömning. Vi tycker att detta har varit en värdefull tillgång när det gäller kommunikationen mellan yrkeslivet och gymnasieskolorna. Vi ser fram emot att fortsätta arbetet. SKL deltar i tre av programråden.

En faktor som flera har lyft fram här är att det är svårt att särskilja vilka gymnasierreformens effekter på planeringsförutsättningarna är och de demografiska förutsättningarna för de olika kommunerna. Antalet 16-åringar har minskat, men det är om några år på väg att stiga igen. Vi har 290 kommuner, vilket gör att det skiljer sig en hel del mellan kommunerna. Det finns kommuner ute i landet som är avfolkningsbygder och där antalet minskar även på sikt, vilket naturligtvis innebär stora utmaningar för många kommuner när det gäller att kunna erbjuda det utbud av program som är rimligt för eleverna.

Vi kan bekräfta det som Anna Ekström från Skolverket sade om att vi ser ett minskat intresse för de yrkesförberedande programmen. Om man tittar mellan 2010 och 2011 ser man att det var ungefär 10 procents skillnad och ytterligare 2 procent mellan 2011 och 2012. Detta är någonting som vi från SKL:s sida kommer att följa framöver. Mycket pekar på att eleverna skulle vara intresserade av mer yrkesutbildning efter det att de har lämnat gymnasiet. Detta är viktigt att ha med sig framöver när det gäller att skapa flexibilitet för ungdomar efter gymnasieutbildningen.

De nya behörighetsreglerna för gymnasiet där man ställer högre krav för att få läsa på nationella program har gjort att det är fler som går introduktionsprogrammen. Där är vi också tidigt ute, och det är viktigt att vi följer hur det går för eleverna och hur kvaliteten ser ut. Det är alldeles för tidigt att dra några slutsatser, utan detta är någonting som får utvärderas framöver. SKL följer också hur det går för dessa elever.

Gymnasiet är en komplex verksamhet som är beroende av hur eleverna väljer. Det påverkar också våra planeringsförutsättningar ute i kommunerna. Det skiljer sig som sagt i sökbeteende mellan olika delar av landet, och det förändras inom olika kommuner i och med den nya gymnasierformen. Därför är det svårt att titta på finansieringen rent schablonmässigt, även om det naturligtvis till viss del är nödvändigt om man tittar på relationen mellan stat och kommun. En ny reform påverkar såklart olika kommuner på olika sätt. Det komplicerar diskussionen om finansieringen.

Från SKL:s sida välkomnar vi Statskontorets rapport. Mycket av det som står med i den är samma slutsatser som SKL har dragit när vi talar med kommunerna. Därför tycker vi att det är bra att detta har kommit till stånd, men det är viktigt att vi fortsätter att följa utvecklingen.

Vi ser allvarligt på avhoppet i gymnasieskolan. Där har SKL gjort ganska mycket arbete med att kartlägga vad det beror på. Vi jobbar tillsammans med

ett 60-tal kommuner i fem olika regioner för att ta fram verksamma medel för hur man ska kunna jobba för att minska avhopp. Många av de elever som hoppar av får problem längre fram med både utbildning och yrkesliv. Därför är det viktigt att det blir färre avhopp. Förhoppningen med den nya gymnasie-reformen är också att det ska bli färre avhopp.

Finansieringen är någonting som har diskuterats mycket. Vi är nöjda från SKL:s sida med att regeringen sköt till pengar i budget 2013 så att de tänkta besparingarna när det gäller reformen inte slog igenom då. Vi är också nöjda från SKL:s sida med att vi tillsammans med Utbildningsdepartementet följer utvecklingen av kostnaden för den nya gymnasieskolan. Jag tror att vi delar synen på det angelägna i att detta blir en bra reform som får de effekter som man hoppas på.

Vi ser det inte alls som uteslutet att gymnasie-reformen på sikt minskar kostnaderna för gymnasiet. Men det är svårt att överblicka, och det är också någonting som Statskontoret visar på. Vi befinner oss fortfarande i en implementeringsfas ute i kommunerna, och vi har dessutom parallella system i gång. Det är svårt att förutse hur eleverna väljer. På sikt kommer man att kunna se lite grann mer mönster för hur de väljer, och det kommer att underlätta planeringen. Men det är fortfarande svårt att förutse detta och att kunna göra säkra antaganden. Därför välkomnar vi det gemensamma arbetet med Utbildningsdepartementet och att vi följer utvecklingen.

Finansieringsprincipen, som är någonting som SKL är mån om att man följer, gäller relationen mellan stat och kommun. Den ska självklart tillämpas både när det gäller ökade kostnader och när det gäller möjliga besparingar ute i verksamheten.

Ett litet medskick som jag har gäller vikten av att få tydliga besked när det gäller 2014. I många kommuner har man redan påbörjat arbetet med budgeten för 2014. Det är en viktig del av kommunernas budget att veta vilka förutsättningar som gäller för 2014. Därför skulle vi uppskatta ett besked så fort som möjligt om hur situationen ser ut för 2014.

Ordföranden: Då tackar vi Maria Stockhaus och SKL och går vidare med Cecilia Nykvist, som är vd för Friskolornas riksförbund.

Verkställande direktör Cecilia Nykvist, Friskolornas riksförbund: Fristående skolor är ett viktigt inslag i svenskt utbildningsväsen. 13 procent av grundskoleeleverna och 25 procent av eleverna i gymnasieskolan går i dag i en fristående skola. En färsk studie från IFAU – förvisso bara gjord på grundskolan – visar att förekomsten av fristående skolor påverkar kvaliteten positivt för alla skolor i kommunen.

Tack så mycket för att Friskolornas riksförbund får lämna synpunkter på gymnasie-reformen från 2011 här i dag! Vi tycker att det är bra att kommunala och fristående skolor sedan reformen 2011 har ett gemensamt regelverk att följa. Lika villkor ska råda mellan skolor; det är ett av förbundets viktigaste

mål. Vi tycker också att Skolinspektionen i arbetet med omställningen av gymnasieprogrammen arbetade snabbt och med stor förståelse för de fristående skolornas situation och för den stora förändring som detta innebär för de fristående skolorna.

Med detta sagt – och nu hör ni att det kommer ett men – har vi några synpunkter på reformen och några utvecklingsområden, som det brukar heta. När möjligheten att specialutforma program försvann i samband med Gy 2011 drabbades de fristående skolorna extra hårt. Detta rör naturligtvis alla skolhuvudmän, men de fristående var ofta specialnischade inom gymnasieskolan. Nytänkande och programöverskridande utbildningar som fokuserar både på yrkeskunskaper och teori för vidare studier var ofta signum för de fristående skolorna.

Många fick lägga ned bra och uppskattade program som inte längre passade in i en centralistisk mall. Uppskattad undervisning som stod arbetsmarknaden nära tvingades upphöra. Jag har två exempel på detta. Det ena är en utbildning på naturbruksprogrammet med inriktning på fysik, biologi och kemi avseende en marin miljö. Den är unik i sitt slag och har högt söktryck och god arbetsmarknad för eleverna. Ett annat mycket uppskattat program är det där eleverna läser motsvarande vård- och omsorgsprogrammet men med fler naturvetenskapliga ämnen och därtill en friskvårds- och hälsoprofil. På så sätt gjorde man arbetsmarknaden bredare för eleverna. Detta program fick inte fortgå trots att landstinget och privata arbetsgivare jublade över de elever som kom ut från programmet och trots att politiker från röd till grön och blå tyckte att detta var fantastiskt och att det var en utmärkt utbildning.

Det bör i sammanhanget nämnas att friskolornas specialutformade program och lokala kurser var noggrant genomgångna och kvalitetssäkrade av Skolinspektionen avseende kursinnehåll, kurspoäng och betygskriterier innan de fick godkännande.

Många fristående skolor har specialiserat sig på yrkesprogram och vittnar nu om hur elever väljer bort denna typ av utbildning, som vi har hört tidigare här i dag. Skälet till detta är enligt våra medlemmar framför allt att man inte längre per automatik får behörighet till högre studier. Eleverna har rätt att läsa in högskolebehörighet, men det innebär ett utökad program, vilket avskräcker många. För att hålla alla möjligheter och vägar öppna väljer de då hellre ett högskoleförberedande program.

Ett förslag som vi tycker att utskottet borde titta närmare på är att gå tillbaka till föregående ordning med kärnämneskurser som ger högskolebehörighet även på yrkesprogrammen men med möjlighet att välja bort dessa till förmån för fördjupade yrkeskurser. Men det är detta som ska vara den aktiva handlingen i stället för som i dag, då elever måste välja utökad kurs för att få behörighet.

En annan aspekt på detta är att de olika kärnämneskurserna på yrkesprogram respektive högskoleförberedande program gör det oerhört svårt att samordna undervisningen i dessa kurser på en liten skola. Som ni vet är fristående skolor ofta mindre än vad kommunala skolor är.

Jag vill passa på att påminna om friskolepropositionen. Den har ju några år på nacken eftersom den är från 1992. Men den är ack så viktig och ack så aktuell. Skolministern skrev: Behovet av en mångfald av utbildningsvägar och pedagogiska metoder ökar. Ett uniformt system kan inte erbjuda den variation och flexibilitet som framtiden kräver av skolväsendet. Hon fortsätter: Det kan handla om föräldrakooperativ, speciella ämnesprofiler eller nedläggningshotade glesbygdsskolor som kan få en ny chans under nytt huvudmannaskap. Till sist: En ökad mångfald på skolans område gör också att fler intresseinriktningar kan tillgodoses. Skolan kommer att utvecklas längs skilda linjer, vilket sammantaget ger en större utvecklingsmässig bredd både i olika ämnen och beträffande pedagogiska metoder.

Det är förbundets åsikt att vi behöver aktualisera intentionerna i propositionen. Vi ser att friskolorna avlövas sin särart och sin möjlighet att tänka nytt och hjälpa till att modernisera svensk utbildning. Vi ser det genom det jag beskriver i dag som en konsekvens av Gy 2011. Vi ser det även i grundskolan där timplaner som gör att spännande nytänk kring koncentrationsläsning försvåras, där Montessori- och Waldorfskolor inte kan drivas som tanken var och där innovation och nytänkande hämmas genom ett alltför centralistiskt perspektiv.

En annan del av gymnasiereformen gäller bestämmelserna om samverkansavtal där en kommun kan erbjuda utbildning i en stor region genom överenskommelser med andra kommuner kombinerat med nya regler hos CSN om inackorderingstillägg. Detta försämrar drastiskt möjligheterna för eleverna som ville söka en fristående skola med en specifik utbildning på en annan ort. Genom samverkansavtal erbjuder nu kommuner i stort sett alla utbildningsmöjligheter, vilket innebär att om eleven i stället vill välja en friskola får han eller hon inte inackorderingstillägg. Detta hade däremot kunnat erbjudas genom kommunens försorg om eleven hade valt en annan, kommunal skola.

Dessa kommunala samverkansavtal har också renderat stora skevheter i strävan efter lika villkor mellan kommunala och fristående skolor. I en kommun med omnejd i Värmland – ni kanske kan gissa vilken – betalas skolpeng mellan kommunerna som ett genomsnitt av medverkande kommuners kostnader per program. Men fristående skolor får den lägsta peng som någon av de involverade kommunerna har. Det är inte riktigt ett utslag av lika villkor, som vi ser det.

Likavillkorslagstiftningen från 2010, som var ämnad just att få till lika villkor mellan kommunala och fristående skolor, måste skyndsamt ses över. Förvaltningsdomstolarna har över 700 överklaganden från fristående skolor att behandla. Denna situation ger såklart också mycket arbete i kommunerna.

En tydligare lagstiftning skulle underlätta för både friskolor och kommuner. Framst handlar det om transparens i skolpengsbeslut och borttagande av schabloner i beräkningen av skolpeng men också om en allmän likabehandlingsprincip. Det kan vara att fristående skolor ska finnas med på kommunala hemsidor över skolorna i kommunen, bussning mellan gymnasieskolor för att

visa vilka val man har till gymnasiet, en bättre fungerande studie- och yrkesvägledning på grundskolan och det allmänna tänket kring utbildning i kommunhuset.

Som jag konstaterade inledningsvis ökar förekomsten av friskolor kvaliteten för alla skolor i kommunerna.

Ordföranden: Tack, Cecilia Nykvist! Det kanske finns någon vän av ordning som tycker att jag inledningsvis borde ha presenterat oss som sitter här vid podiet. Jag tänkte spara det till lunchen och berättar därför nu att jag heter Tomas Tobé (M) och är ordförande i utbildningsutskottet. Till vänster om mig sitter Ibrahim Baylan (S), vice ordförande, och till höger om mig sitter Cecilia Nordling, som är kanslichef vid utskottet.

Ordföranden: Då inleder vi del 2 av utfrågningen. Vi går nu vidare med ett tal av Ann-Marie Begler, Skolinspektionen. Varsågod!

Generaldirektör Ann-Marie Begler, Skolinspektionen: Jag tänkte börja med att säga vad jag inte ska prata om, nämligen SYV, studie- och yrkesvägledning. Däremot ska jag berätta att vi i oktober kommer med en rejäl granskning av studie- och yrkesvägledningen. Vad vi då granskar är om alla elever får tillgång till SYV, så att de kan göra sina val på ett ansvarsfullt sätt, rektorernas ansvar för vägledningen och också huvudmannens ansvar.

Något annat vi kommer att återkomma till i höst är introduktionsprogrammen, som vi också granskar. Vi har sett en del saker när vi granskat Stockholm. I Stockholms stad är det 2 000 elever som går på de introduktionsprogram som finns. Vi ser att man har svårt att klara kraven. En hel del elever får fortsätta läsa grundskoleämnen trots att de har blivit godkända och borde erbjudas gymnasiekurser. Vi ser också att det finns elever som inte får individuella studieplaner och inte heller får intyg efter avslutad utbildning. Vi ser också att många skolor saknar planering för hur utbildningen på skolan ska läggas upp. Det finns alltså skäl att återkomma till granskning av introduktionsprogrammen.

Det jag främst har tänkt prata om gäller de yrkesinriktade programmen. Vi håller just nu på med tre granskningar. Vi gör en tillsyn av yrkesutbildning, en kvalitetsgranskning av den gymnasiala lärlingsutbildningen, och vi gör också en kvalitetsgranskning av lärlingsutbildningen för vuxna. Nu kommer jag att göra ett axplock bland det vi hittills har sett och de preliminära resultaten från dessa tre granskningar.

Det vi främst tittar på i de här granskningarna gäller det arbetsplatsförlagda lärandet (APL). Det är ju det som är riskmomentet, som vi ser det. Vi ser att de granskade skolorna med få undantag har haft APL inplanerat för eleverna. Samtidigt finns det elever som inte får arbetsplatsförlagt lärande. Ibland ersätts det med studiebesök eller föreläsningar av olika slag. Vi ser också att innehållet i APL ibland inte motsvarar utbildningens innehåll. Vi ser också att

det saknas former för att säkerställa att handledarna har tillräcklig kompetens för sitt uppdrag.

På enstaka skolor har det förekommit fall där handledare inte har velat ta emot elever som har utländsk bakgrund. Skolorna har hanterat detta antingen genom att tillmötesgå kravet eller att avsluta samarbetet med den arbetsplatsen. En del skolor menar också att det råder en råare jargong i yrkeslivet och att eleverna måste förberedas för detta. Det finns alltså en del från huvudmännens sida att arbeta med när det gäller etik och förhållningssätt.

Det finns skolor som lämnar skriftlig information om vad eleverna hittills har genomgått och vad de förväntas göra på sin arbetsplats. Handledarna upplever dock ofta att det är otydligt vad eleverna ska lära sig och vilka förväntningar skolan har på arbetsplatsen. Handledaren efterfrågar mer styrning och vägledning från skolans sida. Skolorna å sin sida har svårt att få handledarna att medverka i olika typer av utbildningar, och man säger ofta att de ligger på fel tid på dagen och att man har svårt att vara borta från sitt arbete.

Det är väldigt varierande i vilken grad APL utgår från ämnesplanerna. Det saknas många gånger en genomgripande planering, och läraren överlämnar dokumentation, ofta försäkringspapper och liknande, till handledaren, men handledarna själva säger att de underlag som de får av skolorna är svårtillgängliga och ibland upplevs som onödiga eftersom handledarna menar att deras egen yrkeskunskap ska vara tillräcklig för att introducera eleverna i yrket.

Ett annat område som vi ser som problematiskt är bedömning och betygsättning. Det underlag som kommer från arbetsplatserna har för låg kvalitet för att tjäna som underlag, och det utgår inte heller alltid från de relevanta betygsriterierna. En typiskt förekommande skrivning är att eleven har en allmän lämplighet för yrket, och det räcker inte för skolans del.

Men vi ser också stora skillnader mellan de olika programmen. På vård- och omsorgsprogrammet ställer vårdgivarna stora krav på skolorna, och en elev är i regel på flera arbetsplatser för att täcka in alla områden av kursen. Bygg- och anläggningsprogrammet har en annan tradition av lärlingsverksamhet, och där är det också kraftig bevakning från branschen. Eleverna där är ofta på samma arbetsplats under hela APL-perioden. Tillgången på platser är dock starkt konjunkturberoende.

Handels- och administrationsprogrammet har god tillgång till APL-platser, men det är svårt att kvalitetssäkra de platserna trots stora insatser från branschorganisationerna. De eleverna byter regelmässigt företag under APL-tiden.

En sak som vi har observerat är att yrkeslärares uppdrag delvis ges ett nytt innehåll. Nu ska de inte längre själva undervisa utan i stället i praktiken handleda arbetsplatserna i att undervisa eleverna. Det är inte alltid som yrkeslärarna är tillräckligt förberedda för detta uppdrag, som är nytt för ganska många av dem. Vi ser också att yrkeslärarna tittar på väldigt olika saker när de besöker arbetsplatserna. Ibland har man korta samtal med handledaren för att få veta om eleven har skött sig, ibland gör man mer systematiska genom-

gångar av hur de har utvecklats. Det finns också skolor och handledare som bara har mejlkontakt med handledaren.

Jag ska avsluta med att säga något om erfarenheterna från kvalitetsgranskningen av lärlingsutbildningen för vuxna. Här har vi sett att eleverna i väldigt stor utsträckning är nöjda med lärlingsutbildningen. De beskrev det som en möjlighet till nystart, en möjlighet att få en yrkesidentitet och att komma bort från korta anställningar. Men vi ser samtidigt att arbetsplatserna inte alltid har kvalitetssäkrats, och vi ser att utbildningskontrakten, som är till för att säkra kvaliteten, är väldigt bristfälliga och saknar beskrivningar av vilka delar av utbildningen som ska förläggas på arbetsplatsen. Här finns det mer att göra.

Rapporterna kommer i sin helhet under våren. Det här var en del av en plock ur tre olika rapporter som ännu inte är publicerade.

Ordföranden: Tack för det, Ann-Marie Begler! Vi går vidare och hälsar återigen generaldirektör Anna Ekström från Skolverket välkommen.

Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket: Tack för möjligheten att återigen få tala.

Jag hyllade ju de nationella programråden, och att de fungerade väl visade sig redan nu i pausen, då Karin Tapper från programrådet för industriteknik kom fram till mig och påpekade att jag hade använt fel benämning på det programrådet. Jag tänker inte upprepa det jag sade som var fel utan säger bara att det heter industriteknik.

En väldigt viktig synpunkt på det som Ann-Marie sade är hur viktigt det är att arbetsgivarna engagerar sig i kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet. Här vill jag ge allt stöd åt det som Ann-Marie sade. Det är ett stort egenintresse för de olika branscherna, men det egenintresset gäller inte alltid det egna företaget. Det här är annars en fråga där företagets intressen ibland kan tänkas krocka med branschens och rikets intressen. Men det är förstås helt nödvändigt att man håller efter kvaliteten på det arbetsplatsförlagda lärandet.

På Skolverket utvecklar vi just nu verktyg för att handledarna ska få bättre kvalitet i sin verksamhet, och vi tar också fram en nationell handledarutbildning, som vi tror blir väldigt viktig. Vi tittar också på fördelningen mellan skola och arbetsplats när det gäller utbildningens innehåll. Det är ett arbete som pågår.

Vi befinner oss rätt tidigt i processen. Det är inte så många månader sedan den nya gymnasieskolan blev verklighet, och när man gör en så stor förändring i utbildningssystemet är det naturligtvis väldigt viktigt att man utvärderar den. Å ena sidan är det viktigt att vi har den typ av utvärdering som inspektionen innebär, alltså att staten ser till att ha bra koll på vad som händer ute i skolorna. Å andra sidan behövs förstås också en utvärdering som mer handlar om systemet och om hur reformen fungerar ute i skolorna i landet. Det är angeläget att staten ställer ordentliga resurser till förfogande för den utvärderingen. Flera delar av den utvärderingen är på gång från Skolverkets sida.

Jag nämnde tidigare att söktrycket på gymnasieskolan har minskat på grund av minskande elevkullar men att det minskande söktrycket har drabbat yrkesprogrammen i högre grad än de högskoleförberedande programmen. Vi har en studie på gång som handlar just om orsakerna till det minskade intresset för yrkesprogrammen, och jag tror att den kan vara klar efter sommaren.

Vi har också en studie på gång om avhoppet. Vi har presenterat ett antal rapporter om avhopp från gymnasieprogrammen, och ur de rapporterna har jag hämtat mycket av det jag tidigare sade om studie- och yrkesvägledningens betydelse. De finns publicerade på vår hemsida. Ett av många skäl till att den nya gymnasieskolan utformades som den gjorde var att man ville komma till rätta med avhoppet. Det är en viktig fråga för den nya gymnasieskolan.

Det finns också många andra studier som är på gång. Jag ska inte nämna dem alla. Det kommer fortlöpande att komma en hel del studier som ett led i att vi lär oss mer om den nya gymnasieskolan. Det är en del i ett program som vi har på Skolverket för att utvärdera effekterna av gymnasireformen.

Ordföranden: Tack för det! Då går vi vidare. Nu kommer två representanter för arbetsmarknadens parter. Först ut är Johan Olsson, som är utbildningspolitisk expert på Svenskt Näringsliv. Vi kommer därefter att fortsätta med Thomas Hagnefur, som är utredare på LO.

Utbildningspolitisk expert Johan Olsson, Svenskt Näringsliv: Tack för att jag har fått komma hit och kommentera den nya gymnasieskolan! Vår utgångspunkt är så klart att alla elever, oavsett vad de ska göra efter gymnasiet, ska vara väl rustade för framtiden, oavsett om de ska jobba eller plugga vidare.

Den svenska skolan är inte så nattsvalt dålig som den ibland utmålas i medierna. Många elever klarar sin utbildning alldeles utmärkt och klarar sig utmärkt på jobb eller i studier efteråt. Dessutom är vi mitt inne i en gymnasie-reform, och de första eleverna i den nya gymnasieskolan har inte gått ut än, vilket gör att vissa saker är svåra att utvärdera även om det går att dra vissa slutsatser redan nu.

Först och främst är vi självfallet glada över den ökade kopplingen mellan arbetslivet och skolan. Vi är i grunden positiva till reformen. De nationella programråden har potentialen att bli väldigt bra. De behöver fortsätta utvecklas, men de är i grunden något positivt.

Det finns några saker som behöver korrigeras. Framför allt är det viktigt att vi får bättre jämförelsemått på programnivå. Vi behöver ha fokus på resultatmått. Det hjälper eleverna att välja utbildning, och det hjälper skolorna att jämföra sig med varandra. Svenskt Näringsliv driver en sajt som heter gymnasiekvalitet.se, där vi jämför alla gymnasieprogram i Sverige utifrån elevernas studieresultat och utifrån hur de klarar sig i jobb eller vidare studier. De delarna behöver implementeras i det ordinarie utvärderingssystemet för skolan.

Vi måste också kontinuerligt säkerställa att det ska finnas en mångfald av utbildningsanordnare. Det är också viktigt att se till att det finns goda möjligheter för till exempel ung företagsamhet, inte bara på de högskoleförberedande programmen utan också på yrkesprogrammen.

För Svenskt Näringsliv och för våra medlemsföretag är självklart kompetensförsörjningen en av de största utmaningarna. Matchningsproblematiken är svår för många företag, och det är problematiskt att hitta rätt medarbetare. De största problemen för våra medlemsföretag handlar, som ni ser på bilden här, om att hitta personer med rätt erfarenhet och rätt utbildning. Det räcker inte med bara en utbildning, utan det måste också vara rätt utbildning, oavsett om det är på gymnasial nivå, högskolenivå eller inom yrkeshögskolan.

När vi frågar våra medlemsföretag om yngre medarbetare ser vi att det även här är erfarenhetsproblematiken som är den stora delen. Här kan inte skolan göra allt, utan det krävs ett gott samarbete mellan framför allt det lokala näringslivet och utbildningsanordnarna. Drygt vart femte företag anser att det är brist på unga personer med relevant utbildning, vilket är väldigt allvarligt. Här handlar det om att göra studie- och yrkesvägledningen mer relevant. Det krävs ökad samverkan mellan skola och yrkesliv. Vi behöver också titta på hur vi kan gå vidare med collegekonceptet, som kom från början togs fram i samarbete mellan IF Metall och Teknikföretagen och som har spritt sig till andra branscher. Det är positivt, för där tvingas skolorna att samarbeta över kommungränserna och med det lokala näringslivet.

Vi måste också se till att de nationella programråden får tillräckligt mandat och tillräckliga befogenheter att fortsätta att utveckla sina respektive program. Det är också viktigt att se till att de lokala och regionala programråden fungerar och att kopplingen mellan det lokala och nationella fungerar. Självklart är det också viktigt att säkerställa kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet för yrkesprogrammen, som båda generaldirektörerna för Skolverket och Skolinspektionen har varit inne på. Här behövs utvecklat stöd för handledare, och företagen behöver hjälp att tolka de mål som eleverna ska klara. Också här är det viktigt att se att det finns stora skillnader mellan branscher och program, vilket gör att det är viktigt att de nationella programråden får ett stort mandat att påverka utformningen av dem.

Något som vi är bekymrade över är det låga söktrycket till yrkesprogrammen. Som Anna Ekström sade finns det troligtvis flera anledningar. Vi har sett en svag nedåtgående trend, framför allt sedan finanskrisen. I och med omgörningen av gymnasieskolan har medieprogrammet lags ned, vilket troligtvis har varit positivt, men det gör att söktrycket till yrkesprogrammen är lägre.

Sedan handlar det också om den allmänna högskolebehörigheten. Framför allt är det ett kommunikativt problem och i viss mån ett kommunikativt misslyckande från politiken och skolan. Det finns möjligheter att läsa in den allmänna högskolebehörigheten. Det är viktigt att påpeka att huvudskälet till att eleverna på yrkesprogrammen behöver goda kunskaper i svenska, engelska och matematik inte är att de ska förbereda sig för högskolan utan att de ska

klara av sitt yrkesliv. När vi via Ungdomsbarometern frågat elever som går studieförberedande program om de hellre hade valt ett yrkesprogram om det automatiskt hade gett högskolebehörighet har många elever svarat att de hade gjort så. Det är också en tydlig signal om att eleverna efterfrågar behörigheten.

Det positiva är att det framför allt är en teknisk fråga, vilket det inte behöver bli en stor politisk fajt om. Vi kan lösa frågan genom att schemalägga 2 800 gymnasiepoäng för eleverna på skolorna, så får de göra en aktiv handling att välja bort högskolebehörigheten i stället för att i dag välja till.

Också här är det viktigt att poängtera att det finns stora skillnader i kraven mellan olika branscher. Det behövs olika mycket yrkespraktik, och det behövs olika mycket yrkesteorier. Det är viktigt att de nationella programråden får stora möjligheter att påverka innehållet och utformningen i respektive bransch och gymnasieprogram. Det behövs därför också en ökad flexibilitet i gymnasieskolan.

Vi ser att gruppen 20–24-åringar redan i dag är den största gruppen inom yrkesvux, vilket innebär att många elever väljer ett brett gymnasieprogram och sedan kommer på att de vill ha yrkeskompetens. Det är inget specifikt problem för nya gymnasieskolan. Vi har sett det tidigare med elever från framför allt det samhällsvetenskapliga programmet.

Vi måste också se till att de högskoleförberedande programmen verkligen blir högskoleförberedande, så att det inte behöver göras alltför många kompletteringar eller att kraven måste sänkas på universitet och högskolor. Precis som Anna Ekström var inne på vill vi också se ett eller flera nationella programråd för de högskoleförberedande programmen. Det är flera universitet och högskolor som kan ha relevant input i hur för dem relevanta gymnasieutbildningar behöver ses över för framtiden.

Det är också viktigt att konstatera att det här inte bara är en gymnasieutmaning. Det finns ett stort problem med att för få elever når målen i grundskolan. Behörigheten ser i viss mån lite annorlunda ut än andelen elever som når målen i alla ämnen. Det behövs en lösning för dem som inte klarar av grundskolan eller som inte klarar av gymnasiet. Långsiktigt är det bäst att höja kvaliteten och öka resultaten i grundskolan så att fler elever når målen på ett tillfredsställande sätt. De är svåra att korrigera i gymnasieskolan. Sedan behövs också kortsiktiga lösningar. Där har vi hittat lösningar med bland annat yrkesintroduktion och de andra introduktionsprogrammen. Det har varit stort fokus på kortare gymnasieprogram för dessa elever. Vi kommer att behöva se över detta. Faktum är att det finns en begränsad arbetsmarknad för elever som inte har fyllt 18. Dels är arbetsmiljölagstiftningen inte anpassad för dem, dels är det svårt med tanke på den kompetens som arbetsgivarna söker. Också här är det viktigt att ta hänsyn till att det finns stora skillnader mellan olika branscher, och det finns såklart regionala skillnader.

Jag tackar så mycket för möjligheten att kommentera reformen, och jag räknar med att ni fattar kloka beslut framöver som gör att eleverna klarar sig ännu bättre vad gäller både jobb och skola.

Ordföranden: Tack, Johan Olsson, Svenskt Näringsliv! Vi går vidare med Thomas Hagnefur, utredare från LO.

Utredare Thomas Hagnefur, LO: Tack för möjligheten att komma hit och lämna synpunkter på den nya gymnasieskolan.

LO kommer att leverera en mer heltäckande bild av vår syn på gymnasieskolan i en kommande rapport som vi förhoppningsvis kommer att släppa i början av mars. Den ska ta upp mer än vad jag hinner ta upp på tio minuter.

Jag tänkte börja med att säga något om introduktionsprogrammen. Det finns en viss risk att man upprepar sig. Introduktionsprogrammen är viktiga. Det är viktigt att det finns en differentierad ingång i gymnasieskolan för att tillmötesgå elevernas behov och förutsättningar. Vi är kanske inte fullt så förtjusta i diskussionen om en kortare variant av introduktionsprogrammen. Precis som Svenskt Näringsliv var inne på tror vi inte att det finns en arbetsmarknad för dessa elever. När de kommer ut ska de konkurrera med andra ungdomar som har en fullgjord gymnasieutbildning. I stället bör man ha höga ambitioner när det gäller introduktionsprogrammen, och målet måste vara att ungdomarna ska kunna fullfölja sina gymnasiestudier på ett nationellt program eller inom ramen för ett lämpligt introduktionsprogram.

Många har varit inne på avhopp och avbrott från gymnasieskolan. Här menar vi att stödet till eleverna i gymnasiet måste förstärkas avsevärt. Skolinspektionen och Skolverket har pekat på att elevers tillkortakommanden i gymnasiet ses som ett individuellt problem, och man betraktar inte alltid betydelsen av utbildningar eller skolans funktionssätt för elevernas resultat. Därför är stödet till eleverna viktigt. Det gäller inte minst med tanke på att vi fortfarande ser gymnasieskolan som en frivillig utbildningsform. Men vi vet att 99 procent av en årskull går på gymnasiet. Förutsättningarna för att få tillträde till arbetsmarknaden bygger på att man har en fullgjord gymnasieutbildning med sig.

Flera har varit inne på behovet av förstärkt studie- och yrkesvägledning. Där vill vi särskilt peka på behovet av ökade kunskaper om arbetsmarknadens branscher och yrken som är aktuella inom ramen för gymnasieskolan. Jag tror att det behövs en bättre kunskap hos studie- och yrkesvägledare. Studie- och yrkesvägledningen är naturligtvis oerhört viktig på både grundskole- och gymnasienivån.

Det behövs också ökade kunskaper när vi ser hur söktrycket till yrkesprogrammen ser ut. Vi har tittat lite grann på de senaste åren. Vi har jämfört hösten 2010 med 2012. Vi kan konstatera att det har skett en minskning med 13 000 elever under den perioden. Det är en minskning med ungefär 26 procent. Låt oss sedan titta på ett axplock ur de enskilda programmen. När det gäller handels- och administrationsprogrammet är det nästan en halvering av antalet sökande under perioden 2010–2012. För vård- och omsorgsprogrammet är det en minskning med ungefär en tredjedel.

Vår tolkning är att försvårandet att få grundläggande behörighet till högskolan är en påverkansfaktor. Det skapar en bild av yrkesprogrammen som mer begränsade i framtida alternativ jämfört med andra program.

Sedan ska jag säga något om yrkesprogrammets relevans och kvalitet. Det är inte speciellt relaterat till gymnasiereformen i sig, förutom förstås lärlingsverksamheten. Om vi tittar på resultatet av lärlingsförsöket kan vi konstatera att i den årskull som gick ut 2011 – efter tre år – hade 44 procent av eleverna ett slutbetyg, att jämföra med 68 procent för den vanliga gymnasieskolan. Vi kan också konstatera att de elever som kom från ett nationellt program eller ett individuellt program i lärlingsvarianten i större utsträckning visade sig antingen gå tillbaka till ett nationellt program eller lämna gymnasieskolan helt och hållet. De elever som kom från de individuella programmen var överrepresenterade i att lämna gymnasieskolan helt och hållet. Det kan indikera att just den utbildningsformen inte var så behjälplig som man hade trott för den gruppen av elever.

Ett annat bekymmer som vi observerade var lärlingsrådets verksamhet. Det var förordningsbestämt att det skulle finnas ett lärlingsråd för att kvalitetssäkra utbildningarna. Lärlingsråden visade sig ha lite varierande funktion. I en del fall fanns lärlingsråd som bara existerade på papperet. Det är en mycket viktig del av kvalitetssäkringen. Jag ska återkomma till det.

Det finns ett historiskt bekymmer med att alla elever inte får det arbetsplatsförlagda lärande som de har rätt att få. Det är en betydelsefull del i yrkesutbildningen kvalitativt sett att få det arbetsplatsförlagda lärandet under ledning av en utbildad handledare. Det har naturligtvis också betydelse att en del av ungdomarna får med sig åtminstone ett litet mått av arbetslivserfarenhet. Det är inte minst viktigt för dem som inte har egna kontaktnät och inte kan skaffa sig praktiska erfarenheter på annat sätt.

Det har också nämnts här att lärandet på arbetsplatser inte alltid sker enligt kursplanen. Det är inte ett strukturerat lärande. Det kan ha en rad olika orsaker. Det kan vara fråga om arbetsplatser som inte till fullo täcker in alla de områden som avses i kursplanen. Det kan också vara att skolorna är så rädda om sina APL-platser att man inte vill ställa så starka krav på kursplanebaserat lärande. Risken är att det blir en mer företagsinriktad utbildning än en yrkesutbildning.

En annan viktig sak är övergången från gymnasiet till avsedd bransch. Det ser lite olika ut på olika program. De manligt dominerade programmen är mer lyckosamma än andra. Det har till stor del att göra med de kollektivavtalade färdigutbildningarna med en stark koppling mellan arbete och utbildning. Till exempel fordons- och transportprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet har också stor korrelation mellan utbildning och rätt bransch. Till viss del kan det säkert bero på att den partsamverkan som finns i teknikcollege och vård- och omsorgscollege har skapat ordning och reda.

Jag ska gå in på några viktiga utvecklingsområden. Först och främst är det viktigt att återinföra den grundläggande behörigheten till högskoleutbildning på alla yrkesprogram. Det gäller inte bara möjligheten att gå vidare i studier-

na. Det handlar också om arbetslivets krav på engelska, svenska och matematik. Det handlar också om de kunskaper och färdigheter i dessa ämnen som behövs när ungdomarna kommer ut i ett samhällsliv som är präglad av informations- och kommunikationsintensitet. Det tycker vi är en viktig poäng.

För att komma till rätta med de snabbt beskrivna bekymren är den avgörande frågan att förstärka kvaliteten i yrkesprogrammen genom ett ökat inflytande från branschens parter. Där finns exemplet med lärlingsutbildning. Lärlingsutbildningen går som en våg över Europa som ska lösa de flesta problemen vad gäller ungdomsarbetslöshet och avhopp från utbildningarna. Då lyfter man oftast fram Danmark och Tyskland som goda exempel. Det nämns också i kommissionens olika rapporter. Vi tror att fokus är lite felaktigt. Man tittar för mycket på själva utbildningsmodellen. Vad man egentligen ska titta på är de institutionella förutsättningarna i länderna. Där finns en partsamverkan som är reglerad nationellt, regionalt och lokalt. Jag kan instämja i vad som har sagts om de nationella programråden och som ger positiv feedback från våra förbund. Men vi tror att man behöver bygga vidare när det gäller inflytandefrågorna samt tydliggöra uppdrag och rollfördelning i de nationella programråden. Inte minst de lokala och regionala programrådets verksamhet finns inskrivet som ett obligatorium – men det finns inte mycket beskrivet om hur sammansättningen ska se ut, ansvar, befogenheter och under vilka förutsättningar som arbetslivet eller parterna ska delta.

Slutsatsen blir då att om vi ska utveckla gymnasieskolans yrkesförberedande program handlar det mycket om att försöka få till stånd en tydlig och reglerad trepartssamverkan.

Ordföranden: Stort tack till Thomas Hagnefur, LO. Vi går vidare till Ann-Charlotte Eriksson, förste vice ordförande för Lärarförbundet. Därefter kommer Bo Jansson, förste vice ordförande, Lärarnas Riksförbund.

Förste vice ordförande Ann-Charlotte Eriksson, Lärarförbundet: Tack för möjligheten att komma till riksdagens utbildningsutskott för att ge Lärarförbundets synpunkter på gymnasierreformens konsekvenser.

Det här är viktigt ur minst två perspektiv. För det första ska förändringarna i skolan utvärderas och följas upp. Det blir sällan helt rätt från början. En del väntade och en del oväntade faktorer spelar in. För det andra har vi som inbjudits hit alla ett ansvar att säkra att alla gymnasieelever får en modern och kvalitativ gymnasieutbildning med de kunskaper och kompetenser som krävs för framtiden. Det sätter dagens hearing ljuset på.

En viktig utgångspunkt när vi diskuterar gymnasieskolans kvalitet och måluppfyllelse är att grundskolan ska ha fullgjort sitt uppdrag när eleverna kommer till gymnasieskolan. Det är en positiv utveckling i den nya gymnasieskolan att utgå från detta. Nivån på gymnasieskolans kurser har höjts. Det är välkommet.

För de elever som ändå inte klarar grundskolan – många har talat om dem – kan detta förstås utgöra ett stort hinder. Men som grundprincip är det viktigt att grundskolans kunskapskrav är grundskolans ansvar. Det förutsätter att det finns tillräckligt mycket och rätt styrda resurser i både grundskolan och gymnasieskolan så att alla kan uppnå kunskapskraven. Jag kan bara understryka vad många andra har sagt här i dag, nämligen vägledningens betydelse för att få gymnasiereformen att landa väl – inte minst den vägledning som ska finnas i grundskolan i god tid innan valet av gymnasieprogram.

Jag vill också framhålla att av vad vi ser utifrån ett lärarförbundsperspektiv fungerar introduktionsprogrammen väl. Det är vår bild att de har blivit mer strukturerade och mer behovsanpassade efter den enskilda individens behov och förmågor än vad det individuella programmet var. Det är visserligen för tidigt att säga om eleverna nu kommer att nå längre i sina resultat än de gjorde tidigare på det individuella. Det får vi följa framöver. Men vi ser i alla fall inte någon motsatt riktning, och det är viktigt.

Det nya gymnasiet sätts samtidigt som lärarnas uppdrag är bredare och mer omfattande än någonsin. Lärare har fått alltmer att göra. Det gäller inte minst oss lärare i gymnasieskolan. Gymnasiereform eller ej behövs det en ordentlig diskussion om vad lärare faktiskt ska göra. Vi lärare kan inte göra mer av allt. Slimmade organisationer, minskade resurser och fler arbetsuppgifter inom ramen för samma tid fungerar inte. Om vi ska få hög kvalitet i vår gymnasieutbildning måste det rensas i gymnasielärarnas vardag.

Det som vidare bekymrar Lärarförbundet och våra medlemmar på gymnasiet är de växande skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. I våra gymnasieskolor är det en sådan tydlig skillnad i teoretisk ambitionsnivå. Tydligast är att flera viktiga gymnasiegemensamma ämnen, som alla elever oavsett programval måste ha, till exempel svenska och engelska, har olika nivå. Självklart ska innehållet skilja sig åt beroende på vilket program man går, men det ska inte behöva vara olika krav på kunskapsnivå. Det är första gången som man i en skolreform avsiktligt sänker den lägsta ambitionsnivån. Det tycker vi är fel väg att gå.

Lärarförbundet står upp för alla elevers rätt till goda kunskaper i gymnasieskolan. Vi delar näringslivets syn på behovet av att alla program ska ge hög kompetens i både programinriktade och teoretiska ämnen. Det stora flertalet av den moderna arbetsmarknadens yrken är högteknologiska arbeten som kräver denna breda kompetens. Som gymnasielärare vet jag också hur viktigt det är att vi utbildar medborgare för ett globaliserat och mångfasetterat demokratiskt samhälle. Då kan vi inte ha låga ambitioner för en del av våra ungdomar.

Huvudmännen gör i dag vad de kan för att möjliggöra för elever att välja gymnasiegemensamma ämnen, men de praktiska hindren är många. Elever som vill välja till ämnen får långa dagar, många skolor kan inte forma tillräckligt stora grupper, och ofta strikta programgränser sätter käppar i hjulen. Vi är många som ser behov av att ta tillbaka den delen av reformen till ritbordet. Den kan göras om. Som utgångspunkt i det som har blivit bättre bidrar vi

gärna från Lärarförbundet med att diskutera och forma så att vi kan förbättra reformen. Den behöver vidareutvecklas.

Ordföranden: Tack, Ann-Charlotte Eriksson, Lärarförbundet! Vi välkomnar upp Bo Jansson, förste vice ordförande i Lärarnas Riksförbund.

Förste vice ordförande Bo Jansson, Lärarnas Riksförbund: Tack för att jag har fått komma hit! Eftersom utskottet gärna särskilt vill fråga om studie- och yrkesvägledning vill jag presentera Anette Svensson som vi har med oss från Lärarnas Riksförbunds intresseförening för studie- och yrkesvägledare. Ni har möjlighet att ställa frågor till henne och tala med henne.

Jag inser att vi inte har fått så mycket tid här. Vi har inte kunnat ta del av reformen fullt ut i praktiken eftersom ingen kull har lämnat gymnasiet än. Vi i Lärarnas Riksförbund har i stället valt att fråga drygt tusen gymnasielärare, och vi skyndade oss att färdigställa rapporten så att den släpps i dag i samband med mötet. Jag hoppas att ni alla har fått den på era bänkar. Jag lovar att jag inte ska föredra allt i rapporten. Då får vi hålla på länge. Det finns mycket intressant att titta på. Jag vill bara peka på några saker, och sedan får ni läsa själva.

Gymnasielärarna tycker att förändringarna i stort med den nya gymnasieformen har varit bra. Ett exempel är den tydligare renodlingen av programmen. De nya ämnesplanerna med centralt innehåll är bra. Det är bra för likvärdigheten i gymnasieskolan. Tyvärr kan man säga att det inte räcker för att påverka avhoppet från gymnasieskolan. Man tror inte att det kommer att ha så stor betydelse. Vi från Lärarnas Riksförbund tror att det i stället handlar om helt andra saker. För att det ska bli tydligt i fråga om mer lärtid för eleverna, handlar det inte om att det är fråga om mer undervisningstid som ska läggas på lärarna. Det leder åt fel håll. I stället måste lärarna få mer tid med varje elev.

En sak är alldeles given. Grundskolan måste få chansen att klara sitt uppdrag. Det har vi sett här, och det har vi sett i tidigare undersökningar. Det finns ett tydligt samband. Om eleverna inte har lyckats klara av grundskolan som de ska få en chans att göra blir det också svårt med gymnasiestudierna.

Vi tycker också att det är viktigt att eleverna på gymnasieskolan får sin garanterade undervisningstid med lärarledd undervisning. Som det kan vara i dag – som vi vet att det är i dag – för en 100-poängskurs, får eleverna bara 70 timmar med sin lärare. Det är helt orimligt, och tyvärr är det alltför vanligt. Vi vet också att studie- och yrkesvägledning är otroligt viktigt i grundskolan och i gymnasieskolan. Vi gjorde en undersökning förra året, 2012, som heter Effekter av vägledning. Den visade, tyvärr, på ett tydligt samband, nämligen att elever som hade gått grundskolan med låg studie- och yrkesvägledartäthet löpte en större risk för studieavbrott i gymnasieskolan.

Sedan vill jag också ta upp den brännande politiskt heta frågan om allmän högskolebehörighet. Vi frågade lärarna om de trodde att det var en stor fråga

för eleverna. Det trodde lärarna. Vi frågade vad lärarna själva tyckte. Man kan uttrycka detta på två sätt. Här är inte resultaten lika tydliga. Drygt hälften av gymnasielärarna tycker att det är rätt med förändringen, men man kan också vända på det och säga att knappt hälften tycker inte att detta är bra. Skillnaden är inte så stor.

För oss i Lärarnas Riksförbund är det otroligt viktigt att gymnasieutbildningen och gymnasieskolan aldrig får innebära stängda dörrar. Det är den allra viktigaste frågan oavsett hur man ser på den allmänna högskolebehörighetens betydelse i praktiken för vidare studier. Vi pratar bara om grundläggande högskolebehörighet. Många program och utbildningar på högskolan kräver mer. Oavsett hur det är med det; att en elev gärna vill gå ett yrkesprogram, men väljer att inte göra det eftersom eleven upplever att det innebär stängda dörrar, får inte ske. Det är den viktiga frågan just nu. Det måste alltid under gymnasietiden, oavsett vilket program man väljer, finnas möjlighet för dem som vill att läsa in den grundläggande högskolebehörigheten på alla programmen. Det är viktigt för oss. De elever som väljer att inte göra det måste alltid ha rätten till en andra chans senare i livet. Det är de viktiga frågorna att hantera nu. Resten får ni läsa själva.

Ordföranden: Tack, Bo Jansson från LR!

Vi går vidare till Mattias Hallberg, ordförande för Sveriges elevkårer. Därefter kommer Mimmi Garpebring, förbundsordförande för Sveriges elevråd – SVEA.

Ordförande Mattias Hallberg, Sveriges elevkårer: Tack för att vi har fått komma hit. Sedan två år tillbaka ansluter vår organisation bara elevkårer från gymnasiet. Det här är vårt viktigaste bevakningsområde. Jag vill också presentera min kollega som är med mig, Jakob Hultgren, vice ordförande, och han är troligtvis den ende som faktiskt går den nya gymnasieskolan av oss här i rummet. Genom att tala med honom kan man få en direkt erfarenhet av hur det känns och fungerar.

Det finns mycket bra och gott i de reformer som har genomförts. Det finns en ambition att stärka elevernas rätt till utbildning och rätt till kunskap. Det har uttryckts i en mer rättighetsbaserad skollag och tydligare kurs- och ämnesplaner, vilket vi tycker är bra.

Det finns tre saker vi vill lyfta upp där vi tror att det behövs förändringar i framtiden får att få bukt med några problem.

Den första saken är de nya betygen. Det var bra att vi fick ett nytt betygssystem. Tanken var att det skulle bli mer rättvist. Det var fler betygssteg som var viktiga. Det finns också ett stort stöd bland Sveriges elever för det. Men problemet i dag är att det inte finns några definierade kriterier till betyget B och D. Det har bidragit till en stor förvirring om hur betygssystemet ska användas av lärare. Lärarna har också rapporterat att det är svårt att förstå hur

det nya systemet ska fungera, och det är något som skapar oro bland eleverna. Vi tror att det behövs nya definitioner och nya betygskriterier för betygen B och D för att få ett bättre, mer rättvist och transparent system.

I det här sammanhanget är det extra tråkigt att betyg som är satta inte kan överklagas eller överprövas. Där har regeringen inte tagit något initiativ i frågan, vilket är extra allvarligt. Vi har fått ett betygssystem som kan ha inneburit att felaktigheter har begåtts den första perioden innan systemet har satt sig i organisationen.

Den andra saken verkar vara dagens hetaste fråga, nämligen högskolebehörigheten. Vi värnar starkt en sammanhållen gymnasieskola. Vi vill inte att den ska utvecklas i riktning mot vad som finns i Finland, Danmark eller Tyskland. Där har yrkesutbildningen en helt annan skolform. Vi tycker att det är viktigt att gymnasieskolan ska vara till för alla elever, och därför ska det inte göras skillnad och alla ska få allmän högskolebehörighet på alla program. Det ska åtminstone vara normalfallet.

Den tredje saken handlar om elevhälsan. Det är fråga om en otroligt viktig grupp i skolan som ser till att eleverna inte bara lär sig saker utan också mår bra och att det finns någon att vända sig till om det finns problem. Vi vet att det finns nya skärpta regler i skollagen som är tydligare och bättre, och de kommer att skapa bättre förutsättningar för elevhälsa. Men det finns ett problem, nämligen att huvudmännen inte tar tillräckligt ansvar. Vi skulle gärna se initiativ från riksdag och regering för att åtgärda detta.

Psykologförbundet rekommenderar 500 elever per skolpsykolog. I deras undersökningar framkommer det att det snarare är 1 500 elever per skolpsykolog som är det vanligaste. Det finns också län där genomsnittet är över 3 000 elever per skolpsykolog. I en situation där den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga tjejer, är detta ytterst allvarligt. Riksföreningen för Skolsköterskor och Sveriges läkarförbund rekommenderar 400 elever per skolsköterska och 4 000 elever per skolläkare. Men trots detta finns inga kvantitativa riktlinjer, råd eller krav på huvudmännen om hur mycket elevhälsa man ska erbjuda. Socialstyrelsen slår också fast att elevhälsotätheten är en viktig del av kvaliteten i elevhälsan. I dag är den genomsnittliga väntetiden till skolpsykologer åtta veckor, vilket är längre än den vårdgaranti för unga som finns inom landstingen. Det är problematiskt.

Många har talat om de programråd som finns i dag. Vi är glada att Skolverket också tänker starta programråd för de högskoleförberedande utbildningarna. Det är viktigt.

Jag vill också ta chansen att påpeka att dessa programråd finns i dag, men det finns ingen elevrepresentation i dem. Det är något som vi tror behöver åtgärdas så att elevernas perspektiv kommer fram i de viktiga processerna.

Ordföranden: Tack, Mattias Hallberg, Sveriges elevkårer. Vi välkomnar Mimmi Garpebring, förbundsordförande för SVEA.

Förbundsordförande Mimmi Garpebring, Sveriges elevråd – SVEA: Sveriges elevråd – SVEA är en organisation för övre grundskolans och gymnasiet elevråd. För oss är reformen otroligt viktig eftersom den påverkar alla våra medlemmar. Det är viktigt att den utvecklas på ett sätt så att den fungerar även framöver och tar sig framåt.

Den nya gymnasieskolan är svår att koppla från de övriga reformer som har genomförts de senaste åren i den svenska skolan. Alla går ihop i en helhet. Därför kommer jag även att kommentera några av de reformer som påverkar skolan starkt.

Det svåraste med alla förändringarna har varit implementeringen. Informationen finns – tack, Skolverket – men däremot har den svårt att nå ut till lärarna eftersom de inte har tid. Lärarna har inte tid att sätta sig in i alla de stora organisatoriska förändringarna som påverkar deras arbete. Det här innebär en stor osäkerhet för eleverna. De människor i skolan som de förväntar sig ha koll har det inte, och det säger de till och med själva. Om inte tid till implementering för lärarna skapas kommer vi att stå här med ett antal försöksgenerationer elever som inte har fått den skolgång som samhället försäkrar att de ska få.

Konkreta förändringar, till exempel den tydligare indelningen i praktiska och teoretiska program, är något vi verkligen uppskattar. Det är tydligare vilken typ av utbildning som behövs för att ta dig framåt i livet. Båda typerna har genomgått en åtstramning i inriktningar och valfrihet, men det har också sina inbyggda problem. Att det också värderas vilka program som är viktigare, bättre eller mer statusfyllda är något som kan påverka vilket program man väljer. Exempel kan vara att man förväntas gå ett högskoleförberedande program eftersom man då är smartare eller bättre lämpad för ett mer statusfyllt yrke.

Men alla typer av jobb behövs i samhället. Här vill vi påpeka hur viktigt det är att den arbetsplatsförlagda utbildningen garanteras alla elever och att den är kvalitetssäkrad.

Andelen sökande till praktiska utbildningar har minskat sedan reformen genomfördes, och en av de vanligaste anledningarna vi hör från våra medlemmar är just att de inte är högskoleförberedande. Det oroar oss. Att välja inriktning på sin framtid som 15-åring är tillräckligt svårt ändå utan att stå i valet att stänga dörrar inför framtiden. Vikten av bra stöd i valet av gymnasieutbildning och sedan utbildning i högskolan är vital. Ja, man har rätt att välja till högskoleförberedande kurser på de praktiska programmen. Men, allvarligt, tror ni att en skoltrött elev kommer att göra det?

Vi anser att samtliga gymnasieutbildningar ska ge möjlighet att gå vidare till högskolan och universitetet, men det är fråga om möjligheten, inte nödvändigtvis tvånget. I en tid då det är populärt med internationella jämförelser i skoldebatten är Sverige på väg i en riktning med tydligare och mer specificerad skola där många andra länder går åt motsatta hållet – att ge mer valfrihet i skolan. Det gäller även flera nordiska länder. Det är värt att ta med den tankeställaren.

Det är viktigt att ta upp betygen i relation till Gy 2011 med nya ämnesmål och kursplaner. Vi är inte nöjda med att det numera finns en negativ betygsskala där D i praktiken innebär att man inte är riktigt duktig nog att få C. Att betygsskalan står utan kriterier för mellanstegen är något som vi ser ytterst allvarligt på. Vi vill ha kriterier för alla betygssteg.

Avslutningsvis vill vi tacka Skolinspektionen. Det är en myndighet som säkrar elevernas rätt till en rättssäker skola. Det är en myndighet som vi uppskattar har införts. Vi vill tacka för att läroplanen numera är mer lättolkad och att den gäller såväl kommunala skolor som friskolor och att alla har rätt till samma utbildning. Men jag vill också höja en varningsflagg för läroplanen. Den är det enskilt största dokumentet som styr undervisningen, och den innehåller mål för både färdigheter och värdegrund. Men den används långt ifrån så mycket som den borde i dag. I denna era där kunskapers mätbarhet står i centrum är frågan hur vi mäter allt det som läroplanen innehåller och hur vi säkerställer att läroplanens mål uppnås.

Ordföranden: Tack, Mimmi Garpebring, från SVEA! Nu kommer vi att gå över till den del då ledamöter i utskottet får möjlighet att ställa frågor till alla intressanta talare och gäster som finns här i dag. Det finns en lång lista.

Louise Malmström (S): Tack för intressanta inspel! Det finns så klart massor att kommentera, men jag har valt att ställa två korta och kärnfulla frågor.

Min första fråga riktar sig till SKL. Om vi följer debatten från kommunernas och lärarorganisationernas håll brukar det påpekas att gymnasiereformen är underfinansierad. Man kan tänka sig att implementeringen av något nytt snarare kräver extra resurser än extra besparingar. Jag skulle vilja höra en kommentar om hur finansieringen generellt påverkar kvaliteten i gymnasieskolan och måloppfyllelsen. En hel del av inspelen har varit kopplade till resurser där det framgår att det saknas ordentlig studie- och yrkesvägledning, skolkuratorer och så vidare.

Min andra fråga är mer öppen. Den får någon nappa på som känner sig manad. Med tanke på att huvudsyftet med reformen var att öka genomströmningen och minska avhopp, och det inte verkar uppfyllas än så länge, vill jag höra om ni ser om det går att skruva i nuvarande struktur för att uppnå målen och i så fall hur.

Michael Svensson (M): Jag besöker en hel del gymnasieskolor. Den bild jag har fått hos några skolor har inte riktigt stämt överens med den jag har fått här i dag. Det har bland annat talats en del om avbrott. Någon annan har nämnt avhopp. Frågan är vad vi menar. Blir avbrotten också avhopp? De gymnasieskolor jag har besökt menar att det stora problemet inte är avbrott eller avhopp utan att det naturligtvis är att alla inte uppnår fullgod behörighet när de lämnar gymnasieskolan. Jag frågar gärna någon som känner sig berörd.

Sedan har jag en fundering över yrkesprogrammen. Hur pass missledande information har givits ut tidigare? Det kan alla fundera över. Om jag har förstått rätt kan samtliga elever i dag i yrkesprogrammen inom nuvarande program läsa in sina 300 poäng, utom el-tele-elever som måste lägga 100 poäng av de 300 poängen vid sidan om. Det blir lite jobbigare för dem.

Hur många av de elever som går yrkesprogrammen väljer att läsa in högskolebehörighet? Finns någon nationell analys eller siffror på detta och funderingar över varför en del inte väljer att läsa in behörigheten?

Vice ordförande för beredningen för utbildningsfrågor Marie-Louise Rönnmark, SKL: Först ställde Louise Malmström en fråga om finansieringsprincipen.

Vi har tidigare från SKL:s sida påpekat att hela reformen är underfinansierad. För 2015 är den underfinansierad med 1,930 miljarder. Det betyder att som det ser ut i år är det fråga om 0, det vill säga man gick in tidigare med 675 miljoner kronor. Det betyder att under 2013 är det 0. Men om man inte tillskjuter mer pengar – det måste bli en nivåhöjning över lag – är det fråga om en underfinansiering för 2015 med 1,930 miljarder. Det är därför som Maria Stockhaus i sitt inlägg sade att det är viktigt att kommunerna får svar snabbt hur finansieringen kommer att ske framöver.

Som svar på frågan om kvalitet och måluppfyllelse blir det större problem i kommunerna om de inte får finansieringen.

Ordförande för beredningen för utbildningsfrågor Maria Stockhaus, SKL: Jag tänkte svara på frågan om avhoppet. Den nya gymnasiereformen har varit i kraft som längst tre terminer. Om avhoppet har minskat eller inte är svårt att säga i dagsläget. Det finns inga sådana utvärderingar. Det är viktigt att följa reformen eftersom avsikten är att minska avhoppet. Men det går inte att dra några slutsatser än huruvida den har haft någon effekt eller inte.

Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket: Jag ska ge några svar på de frågor som har ställts.

Rätten att få läsa till för att få full högskolebehörighet ska finnas. Det kan vara så att man är tvungen att läsa ett utökad program. Det kan förekomma till exempel på naturbruksprogrammet. Det ska vara så att man har rätt att på något sätt läsa till så att man får full högskolebehörighet.

En annan sak är att det kan vara jobbigt. Det är krävande att gå i gymnasieskolan, och det ställs höga krav – det ska det göra. Att läsa till extrakurser är förstås jobbigt och besvärligt; det ska man vara medveten om.

Sedan var det frågan avbrott och avhopp. Jag kanske själv gjorde mig skyldig till att blanda begreppen en aning. Det finns många olika varianter av hur man tar sig eller inte tar sig igenom gymnasieskolan. Det finns rena avbrott. Det finns de som lämnar gymnasieskolan utan att ha läst alla ämnen. Det finns också de som byter; det är en särskild variant. Det finns de som

läser ett extra år – ofta efter ett byte. Det finns många olika varianter. I dag finns ingen statistik eller utvärdering av den nya gymnasieskolan med avseende på den typen av problem.

Som jag sade tidigare finns en studie på gång som handlar om orsakerna till minskningen av intresset för yrkesprogram. Det finns också studier på gång som handlar om byten av program och de nya introduktionsprogrammens funktion, som kan vara av intresse i sammanhanget. Det finns också studier på gång när det gäller lärlingsutbildning, både försöksverksamhet och permanent verksamhet. Det finns många studier på gång i frågorna.

Roger Haddad (FP): Ordförande! Jag vill också tacka för inspielen. Jag är också glad att några tog upp grundskolans viktiga roll. Jag tror att det var Anna Ekström och de båda lärarfacken som tydligast tog upp grundskolans viktiga roll eftersom det får direkt effekt på gymnasieskolan. Det är en av de viktigaste utmaningarna i diskussionen.

Min fråga går ändå till generaldirektör Anna Ekström i Skolverket om yrkesprogrammen. När vi behandlade budgeten i höstas i utskottet fick vi siffror, som jag utgår från är korrekta. Där framgick att av andelen nybörjare på yrkesprogrammen som började 2008 och lämnade skolan våren 2011 uppnådde 61 procent målen för högskolebehörighet inom tre år. Drygt 40 procent uppnår inte högskolebehörighet på yrkesförberedande program. I ditt inlägg tog du upp att programråden över lag är positiva till yrkesprogrammets struktur. Gymnasireformen fick mycket kritik innan Anita Ferns utredning. Sedan har ett antal politiska åtgärder vidtagits, och sedan finns den reform som vi diskuterar. Då är frågan till Skolverket, eller möjligtvis även en kommentar från Karin Tapper, om vi har missat någonting eller om det är för lite flexibilitet i nuvarande programstruktur.

Jabar Amin (MP): Min fråga går till SKL. Det framkom nyss att regeringen har aviserat nedskärningar eller underfinansiering av reformer motsvarande flera miljarder. Om de går igenom riskerar de att det blir uppsägningar av lärare. Det handlar om tusentals uppsägningar i gymnasieskolan. Det framkom också i anförandet från SKL att regeringen har gått med på att i år inte göra nedskärningar eller genomföra en underfinansiering av pengar till kommunerna. Pågår det i dag för de kommande åren – det kan handla om flera miljarder – förhandlingar mellan SKL och regeringen? Hur långt har de förhandlingarna i så fall kommit?

Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket: Jag vill vänta med att svara på frågan om det finns ett behov av att göra gymnasieskolan mer flexibel. Därtill är reformen alldeles för ung och för oprövad. De siffror som lästes upp om andelen avhopp gällde inte den nya gymnasieskolan utan det var siffror som var hänförliga till det gamla systemet.

Sedan var det en fråga om ansökningar om avvikelser. Vi hörde också från Friskolornas riksförbund att man på sina håll tycker att systemet är för oflexibelt. Jag vill betona att det var en avsikt med gymnasiereformen att det skulle bli mer ensartat och mindre vildvuxna varianter.

Vi tog från Skolverkets sida emot många ansökningar i reformens startskede om olika former av avvikelser och egna programvarianter. Vi har helt i linje med gymnasiereformens intentioner iakttagit en restriktiv hållning. Där emot är det avsevärt färre ansökningar som har kommit in i andra omgången. Vad beror det på? Där finns säkert många olika åsikter. Jag kan tänka mig att några av orsakerna kan vara att man har lärt sig hur restriktivt Skolverket är. En annan orsak är att man på sina håll har upptäckt att det finns ett stort utrymme att använda de program som är givna i reformen på ett mer flexibelt sätt än vad man trodde från början i det lokala arbetet. Vi kan notera att det är avsevärt färre ansökningar om avvikelser den här gången.

Ordförande för beredningen för utbildningsfrågor Maria Stockhaus, SKL: Det var en fråga om förhandlingar med regeringen. Överenskommelsen är att vi gemensamt med Utbildningsdepartementet ska följa utvecklingen. SKL har mycket dialog med sina medlemmar om utvecklingen. Det har framkommit i dag att det finns stor osäkerhet om hur utvecklingen påverkar ekonomin i kommunerna. Vi har för avsikt att återkomma under våren när vi får besked om hur det ser ut i kommunerna när valen är klara inför nästa läsår. Då finns mer underlag om hur det ser ut i kommunerna för att ta en diskussion med Utbildningsdepartementet. Vi har en överenskommelse om att följa utvecklingen gemensamt. Det är vi glada för.

Ulrika Carlsson i Skövde (C): Jag vill säga ett stort tack till alla olika inspel. Precis som många har framfört är det kort tid som har gått, men desto viktigare att hela tiden noggrant följa vad som händer och vad som behöver förändras.

Jag vill ställa frågor till två eller tre som inte har deltagit i presentationen. Det gäller Skolledarförbundet, Matz Nilsson, och någon från programråden, Evy Gustafson eller Karin Tapper.

Har ni några kortfattade synpunkter, från programrådets sida och från ett skolledarperspektiv, på vad vi politiker också behöver få ögonen på för att se över reformen och vilka rattar som eventuellt behöver skruvas åt för att ytterligare stärka kvaliteten? Det ser jag också som en viktig del. Man pratar om genomströmning, men det handlar om god kvalitet oavsett yrkesprogram. Jag skulle vara tacksam för några korta synpunkter från er.

Rossana Dinamarca (V): Jag har tre frågor. Först riktar jag mig till Anna Ekström från Skolverket. Du talade om att det fanns brister i den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen. Hur skulle Skolverket se på att ta fram stödmaterial med arbetsmarknadens parter för att förbättra den delen? Om det inte

går att erbjuda ett bra arbetsplatsförlagt lärande ska man egentligen inte skicka ut eleverna på det. Det måste göras något för att stärka den delen.

Min nästa fråga riktar sig till Johan Olsson från Svenskt Näringsliv. Du talade svepande om färdigutbildningarna, att man naturligtvis har ett ansvar. Hur tänker man sig att arbetsgivarna ska ta ansvar för just den färdigutbildningen, som ju har blivit sämre genom åren? Man tycker alltmer att eleverna ska bli färdiga redan genom gymnasieutbildningarna, men det är egentligen en omöjlighet. Jag skulle gärna vilja veta hur Svenskt Näringsliv ser på den delen.

Slutligen har jag en fråga till Cecilia Nykvist från Friskolornas riksförbund. Jag tyckte mig sakna något i din inledning. Det har funnits en stor kritik mot en del yrkesutbildningar som bedrivs av friskolor. Jag tänker närmast på Praktiska Sverige AB (tidigare Baggium Utbildning AB), som inte har fått så strålande kritik för sina utbildningar. Samtidigt, med Baggium som exempel, har Baggium inte hymlat med att 17 procent av den tilldelade skolpengen – åtminstone för ett par år sedan – går direkt till moderbolaget i Oslo. Det rimmar rätt dåligt med den låga kvaliteten som Baggium har visat sig prestera.

Hur ser Friskolornas riksförbund på detta, och vilket ansvar tar man?

Yvonne Andersson (KD): Tack för generellt bra föredragningar. Jag har två frågor. Den ena hade jag tänkt ställa till generaldirektören för Skolverket. Den andra vet jag inte till vem jag ska ställa, men jag tror att det finns en forsknings- och utvecklingsperson från LR som kan ta den frågan.

I dag är det tydligt att alla elever ska ha fullständiga grundskolebetyg. Om de har sådana får de inte antas till yrkesintroduktion. Jag vill fokusera på att det bakom alla avhopp vi talar om, många och oroande, döljer sig en ung människas liv i en speciell livssituation som behöver få en möjlighet. Varje avhopp kan bli en tragedi i sig. Då måste det vara synnerliga skäl om man ska få gå över till en yrkesintroduktion om man har fullständiga grundskolebetyg.

Är det över huvud taget en bra idé att mjuka upp reglerna och se att här finns det någon som har det trassligt just nu men som kan gå vidare med en mjukstart på gymnasiet?

Vidare har jag en fråga som gäller också dem som av skilda anledningar inte orkar med ungdomsgymnasiet. Tidigare var det så att när någon hade problem kunde de påbörja en kurs inom till exempel en folkhögskola med ett vuxenpedagogiskt hanteringsätt. Utgångspunkten blev att de många gånger kunde klara sig bra på sin gymnasieutbildning, men det var nödvändigt med en förändrad pedagogik, ökad respekt och ökat erkännande.

Finns det någon diskussion inom det pedagogiska fältet över hur man den vägen kan hitta olika nischer för att utveckla gymnasieskolan så att den också passar de elever som kräver en annan typ av pedagogik?

Förbundsordförande Matz Nilsson, Sveriges Skolledarförbund: Sveriges Skolledarförbund har fyra viktiga områden vi vill lyfta fram.

Ett område är att när den nya reformen implementeras, som i flera delar är bra, sker det i en lågkonjunktur med en finansieringsproblematik. Man ser en besparing. Den finansiella frågan är oerhört viktig.

Det andra området som har lyfts fram här i dag som man måste titta noga på är yrkesutbildningarnas tillbakagång. De slår från två håll i dag. Å ena sidan demografinedgången och å andra sidan små skolers och små kommuners svårigheter att upprätthålla en volym. Det måste man noga fundera över.

Det tredje området som Skolledarförbundet har fått flera signaler om från flera kommuner gäller elevernas möjligheter att klara av introduktionsprogrammen. Man känner en stor oro över att kraven är för höga, och man klarar dem inte. Det gäller inte minst nyanlända elever, och det är oerhört viktigt att titta på språkinstruktionen.

Sedan har vi det som Friskolornas riksförbund lyfte upp och som vi också ser i små kommuner, som jag var inne på: När vi har en historiskt stor demografisk nedgång av antalet 16-åringar har vi också flera huvudmän, och man har svårt att få fyllnadsgrad i sina kurser inte minst när det gäller yrkesprogrammen.

Generaldirektör Anna Ekström, Skolverket: Tack för frågorna! Till att börja med vill jag helt hålla med Rossana Dinamarca om att om man inte kan upprätthålla kvaliteten i det arbetsplatsförlagda lärandet så ska inte utbildningen genomföras. Jag lyssnade med stort intresse på det som Ann-Marie Begler berättade från inspektionen när det gäller uppenbara kvalitetsbrister. Jag tycker att det är väldigt viktigt.

Frågan gällde också om huruvida vi har något stödmaterial på gång. Det har vi. Vi har en handledarutbildning på gång, och vi har även ett ordentligt stödmaterial som kommer ganska snart. Det handlar bland annat om utbildningskontrakt men också om andra delar av det arbetsplatsförlagda lärandet och om yrkesutbildningen över huvud taget. Vi arbetar hårt för att detta stödmaterial i så stor utsträckning som möjligt också ska kunna föreligga digitalt.

En fråga från Yvonne Andersson handlade om huruvida det är vettigt att kräva synnerliga skäl för att få gå ett introduktionsprogram när man ändå är behörig för gymnasiet. Jag har inget direkt svar på den frågan; det är väl rätt mycket av en politisk fråga och en avvägningsfråga vad som är för- och nackdelar. En fördel, med en lite mer liberal tillämpning, är precis det som Yvonne pekade på: Det skulle kunna underlätta för individer att komma tillbaka snabbare till skolan. En nackdel, som man får lägga i den andra vågskålen, är förstås att det skulle kunna göra att det blev en utväg i stället för att ge elever allt det särskilda stöd som de faktiskt har rätt till i och med den nya skollagen för att klara att nå målen.

Detta är alltså en avvägningsfråga. Jag har inte något mer tydligt svar än så.

Utbildningspolitisk expert Johan Olsson, Svenskt Näringsliv: Detta är en jättestor och viktig fråga, och vi kommer inte att ha tid att beröra allting. Färdigutbildningen är problematisk. Framför allt ser vi en stor skillnad i hur näringslivet och svenska företag utvecklas. Det handlar om den globala konkurrensen, och många organisationer blir mycket mer slimmade.

Vi har under en lång period – egentligen fram till gymnasiereformen – sett att mer och mer ansvar har tagits över av det offentliga när det gäller att lösa utbildningen. Nu fick vi delvis en förändring i och med programändringen från yrkesförberedande program till yrkesprogram som visar att eleverna ska vara mer klara när de har gått igenom sitt gymnasium.

Det är viktigt att det finns en stor skillnad mellan branscherna. Det handlar om den stora skillnaden mellan yrkesteorier och yrkespraktik, där det passar mycket bättre att utföra yrkespraktiken ute på en arbetsplats. Vi ser också att olika branscher har olika traditioner. Inom till exempel bygg, vvs och el finns det en tradition med avtalslärlingar och eftergymnasiala lärlingar. Med detta sagt behöver programmen bli mer flexibla och mer anpassade.

Men vi tror och hoppas att vi genom de nationella programråden tillsammans med Skolverket kan få ett mycket större inflytande i att lägga upp programmen så att det också passar branschens företag. Med stödmaterial och olika delar kan man förenkla så att eleverna får högkvalitativ utbildning när de är på arbetsplatsen. Den ska också koppla väl tillsammans med den teoretiska utbildning som sker i skolan.

Vi får möjligheter till detta med till exempel ett fjärde tekniskt år. Där kan vi också se fördelar i och med att dessa elever blir mer förberedda på att komma ut i arbetslivet. Men det är, och det kommer framöver att vara, en stor fråga var färdigutbildningen ska ligga och hur vi kan hjälpas åt att rusta eleverna så väl det går.

Verkställande direktör Cecilia Nykvist, Friskolornas riksförbund: Jag skulle vilja föreslå ett studiebesök på Praktiska, som Baggium numera heter. Där har man under de senaste två åren investerat ganska kraftigt i kvalitetsutveckling. Man gör ett nollresultat för 2012 just för att man investerar så mycket i sina utbildningar.

Det går också bra att läsa Skolinspektionens kvalitetsgranskning av lärlingsutbildningar, där Praktiska kommer väl ut. 60 procent av Praktiskas lärlingsutbildnings elever går direkt till jobb. Jag tycker att de har gjort en ganska bra resa som visar att det går att göra skillnad i de yrkesförberedande programmen. Ett studiebesök i Göteborg kan alltså rekommenderas.

Yrkes- och studievägledare Anette Svensson: Jag tror att det behövs en förstärkt studie- och yrkesvägledning i grundskolan. Det behövs fler utbildade studie- och yrkesvägledare. I dag anställer man nämligen kanske någon på 10 procent som är samhällskunskapslärare. Vi vill också se en SYV-legitimation längre fram. Jag tror att det är viktigt att det finns även på gymnasiet.

När det gäller frågan om yrkesintroduktion jobbar jag mycket med detta just nu. Dessa elever har svårt att klara sina studier. Man behöver verkligen förstärka elevvården. Elevhälsoteamen är jätteviktiga. Det handlar om att stötta dessa elever. Man måste också fundera på pedagogiken för dem. De bästa lärarna ska finnas för eleverna på det individuella programmet.

Vi vill alltså absolut se en förstärkt studie- och yrkesvägledning. Och vem ska se över detta? I Stockholm ska man anställa en SYV-specialist som ska utbilda skolledare på grundskolan och se till att det finns en SYV-plan. Man ska också utbilda i SYV-målen. Det finns olika vägar att gå.

Vice ordförande Ibrahim Baylan (S): Tack så mycket för de svar som ni har försökt lämna på ledamöternas frågor men också för de inlägg och de bidrag ni har lämnat samt för det intresse som ni har visat dessa frågor! Frågorna är väsentliga både för denna riksdag i dess helhet och naturligtvis för vårt land.

Det är klart att det är med oro vi följer utvecklingen i utbildningssektorn. Jag tror att det var Lärarförbundets vice ordförande som sade att kraven både när det handlar om arbetsmarknaden och det som gäller demokratiska individer – det som brukar kallas bildning – ökar allteftersom. Vårt utbildningssystem har därför komplexa uppgifter. Det är uppgifter som tiotusentals lärare i dag på gymnasieskolan försöker bidra till. De gör ett heroiskt jobb liksom de skolledare som dag för dag försöker leda arbetet.

Likväl känner vi en oro, kanske framför allt för dem som inte fullföljer gymnasieskolan. Ett exempel som jag tycker är alarmerande är att man på Sveriges socialkontor ser att av de ungdomar som i dag uppbär försörjningsstöd – det som tidigare kallades för socialbidrag – saknar 70 procent gymnasieutbildning. För ett modernt samhälle som vill hävda sig i den internationella konkurrensen är det demoraliserande att vi har unga, friska och starka tjejer och killar på fel ställe.

Mot denna bakgrund är det ett värdefullt bidrag som ni i och med denna hearing har lämnat till det arbete som riksdagen nu i sin helhet fortsätter att ägna sig åt. Vi kommer också i framtiden att ha olika uppfattningar över parti- och blockgränser. Men jag tror att det är viktigt att komma ihåg att vi är gemensamt besjälade av en vilja att försöka se till att göra de förändringar som är nödvändiga för att fler ungdomar inte bara startar – för där har vi ändå kommit ganska långt – utan också avslutar sin utbildning på ett fullgott sätt. Denna hearing har som sagt varit ett värdefullt bidrag till detta. Vi kommer säkerligen att antingen som utskott eller ibland som partier ha fortsatt kontakt och dialog med er allihop i olika sammanhang.

Tack så mycket för i dag, och på återhörande och återseende! Jag vill också tacka de tittare som har velat följa denna mycket viktiga och intressanta fråga hemifrån via televisionen.

2010/11:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av ekologisk produktion och offentlig konsumtion
2010/11 RFR2	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av statens satsning på hållbara städer
2010/11 RFR3	CIVILUTSKOTTET, TRAFIKUTSKOTTET, MILJÖ- OCH JURDBRUKSUTSKOTTET Hållbara städer – med fokus på transporter, boende och grönområden
2010/11:RFR4	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vinterberedskapen inom järnvägstrafiken
2010/11:RFR5	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av riksbankens penningpolitik och arbete med finansiell stabilitet 2005–2010
	Engelska Evaluation of the Riksbank's monetary policy and work with financial stability 2005–10
2010/11:RFR6	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets offentliga utfrågning om barns och ungas rätt till kultur

2011/12:RFR1	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft – En uppföljning
2011/12:RFR2	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning om forsknings- och innovationsfrågor
2011/12:RFR3	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om biologisk mångfald i rinnande vatten och vattenkraft
2011/12:RFR4	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Konstitutionsutskottets seminarium om en nordisk samekonvention
2011/12:RFR5	NÄRINGSUTSKOTTET eHälsa – nytta och näring
2011/12:RFR6	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Frågeinstitutet som kontrollinstrument Volym 1 och 2
2011/12:RFR7	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets öppna utfrågning på temat Missbruks- och beroendevård – vem ska ansvara för vad? torsdagen den 24 november 2011
2011/12:RFR8	TRAFIKUTSKOTTET Tillsynen av yrkesmässiga godstransporter på väg – En uppföljning
2011/12:RFR9	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 8 december 2011 om järnvägens vinterberedskap
2011/12:RFR10	KULTURUTSKOTTET Verksamheten vid scenkonstallianserna – En utvärdering
2011/12:RFR11	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Kunskapsöversikt om nationella minoriteter
2011/12:RFR12	UTBILDNINGSUTSKOTTET Rapporter från utbildningsutskottet Förstudie – utbildningsvetenskaplig forskning Breddad rekrytering till högskolan
2011/12:RFR13	SKATTEUTSKOTTET Uppföljning av undantag från normalskattesatsen för mervärdesskatt
2011/12:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 29 mars 2012 om framtida godstransporter
2011/12:RFR15	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Arbetsmarknadspolitik i kommunerna Del 1 Offentligt seminarium Del 2 Kunskapsöversikt
2011/12:RFR16	NÄRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om life science-industrins framtid i Sverige

2012/13:RFR1	FINANSUTSKOTTET Statlig styrning och ansvarsutkrävande
2012/13:RFR2	FINANSUTSKOTTET Utfrågningsprotokoll EU, euron och krisen
2012/13:RFR3	TRAFIKUTSKOTTET Trafikutskottets offentliga utfrågning den 29 mars 2012 om framtida godstransporter
2012/13:RFR4	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av vissa frågor inom landsbygdsprogrammet
2012/13:RFR5	FÖRSVARsutskottet FöU Forskning och utveckling inom försvarsutskottets ansvarsområde
2012/13:RFR6	CIVILUTSKOTTET Kontraheringsplikt vid tecknandet av barnförsäkringar
2012/13:RFR7	KU, FiU, KrU, UbU, MJU och NU Öppet seminarium om riksdagens mål- och resultatstyrning: vilka mål, vilka resultat?